

Iz pisem Jurja Šubica.

Ob desetletnici njegove smrti.

Priobčil Ivan Šubic.

I.

Bilo je dne 9. septembra 1890. leta. S polno mero uživajoč počitnice na svojem letovišču v Škofji Loki, sem zjutraj nekoliko poležal in premišljeval v postelji, kako bi božji dan, ki je v vsej svoji krasoti gledal v mojo spalnico, lepše in brezskrbnejše prebil in zabil — kar stopi ob osmi uri moja mati v sobo, mi izroči dve brzojavki in pravi: »Tu imaš dva telegrama iz Lipsije — Bog zna, kaj je, ker ju je poštar sam prinesel, pa noče meni ničesar povedati o vsebini!« Hitro pretrgam prvi list. Glasil se je: Leipzig, 8. Sept. 1890, um 10^h 35' Nachmittag. Herr Georges Šubic aus Paris heute Leipzig Hotel »Deutsches Haus« Herzschlag verschieden. Bitte Bestimmungen telegraphisch mittheilen. Kees. Druga brzojavka pa je slovela: Leipzig, 8. Sept. 1890, um 7^h 20' Nachmittag. Sohn ¹⁾ Georges an Anaemie plötzlich gestorben. Leiche hier. Antwort wegen Beerdigung. Krankenhaus. V trenutku sem bil iz postelje, a dolgo je trajalo, preden sem se pravilno oblekel in mogel razložiti strmeči materi, kaj se je zgodilo. Potem pa sem hitel po voz in se nemudoma odpeljal proti Poljanam, da sporočim na rodnem domu pretužno vest, ki je došla kakor strela z jasnega neba.

Poljanska dolina! Kolikokrat sem te prehodil in prebrodil, kolikokrat si mi pojila srce in mamila dušo s svojo tiho, idilsko lepoto! In tudi to jutro si bila zavita v ves svoj prikupljivi kras — a tvoj stari znanec ni imel očesa za zelene valove tvojega potoka, za temne sence tvojih gozdov, za zelene vrhove tvojih gor. Neizmerna bolest mu je morila srce, davnih dni spomini so mu kalili oko in potisnili tebe v ozadje . . . Najina očeta sta bila brata, materi sestri; v isti hiši je nama tekla zibka, in skupaj sva se samosrajčnika igrala. In nekoč sva z objokanimi očmi vzela slovo od Poljanske doline in šla v širni svet. Usoda je naju sedaj družila, sedaj zopet ločila. V daljni zemlji sva prebila najlepša mladeniška leta; ti si prodiral na

¹⁾ Zadnje delo rajnikovo je bilo pismo name; ležalo je še neodposlano na pisalni mizi, poleg katere je izdihnil. Prijatelji so menili, da je adresat njegov oče. Odtod pomota.

Dunaju vedno globlje v svetišče umetnosti, jaz pa sem posvetil svoje življenje vedi. Kar se ti je z neusmiljeno roko zaprl hram dunajske akademije — moral si v Trst k vojakom in dve dolgi, dolgi leti si nosil belo suknjo . . . Vendar nisi obupal. Z neupognjeno energijo si se iznova poprijel dela in kmalu si dohitel, kar si bil zamudil. Še edenkrat je usoda kruto posegla v tvoje življenje. Tirali so te v tužno Bosno, in okusil si vse bridkosti krvave vojske . . . Tedaj pa so ponehali temni dnevi, in zasijali so ti solnčni časi! Dobil si vabilo za večje delo v Atene in odjadral si poln nad in upov proti jasnemu jugu, o katerem sva tolikokrat sanjala, po katerem tolikokrat hrepenela. Mlad, zdrav, povsod priljubljen z**bo**k t**e**lesnih in d**u**ševnih vrlin, si prebil nepozabne ure na klasičnih grških tleh. Ko si jih zapustil, te je vodila pot č**re**z Sredozemsko morje naravnost v osrčje Evrope, v središče moderne umetnosti, v Pariz. Tu si si priboril drugo domovino — a stare nisi nikdar pozabil. Z vsemi vlakni svojega srca si ji bil vdan in si pohitel nazaj v njeno naročje, v poljansko dolino . . . Iz Pariza si pošiljal svoje umotvore v rojstno zemljo, zanj**o** si živel, zanj**o** deloval. In konč**no** si me bil zvabil k sebi v Pariz; dne 8. septembra 1889. l. sva jemala slovo na vzhodnem kolodvoru pariškem. — Tedaj pač nisem mislil, da ti stiskam zadnjikrat roko, da sem zadnji domačin, ki te vidi . . . Na višini umetnosti stoječ, si se pripravlj**al**, da ustvariš umotvore, ki bi bili v trajno slavo tvojemu in tvoje domovine imenu — a ravno leto in dan pozneje, ko sem te poslednjič pritisnil k sebi, je to zlato srce prenehalo biti, in sedaj ležiš mrzel in bled v daljni zemlji, in tvoji roki je odpadel čopič na veke . . .

Voz se je ustavil pred rojstno hišo v Poljanah. S težkimi nogami sem pohitel po stopnicah kvišku in našel hišnega gospodarja, Jurjevega brata Valentina, ki me je vesel pozdravil, ne sluteč, kaj mu prinašam. Previdno sem mu razložil vzrok svojega prihoda, a ko sem to težko nalogo opravil, je bila najina prva skrb, kako obvestiti staro mater o udarcu, ki je čaka. Imela je dva sina umetnika, na katera je bila ponosna iz dna svoje duše. Starejši Janez in mlajši Juri sta bila njeno solnce, njeno življenje. Janeza so ji bili poldrugo leto poprej zagrebli v bavarski renski Palaciji — in sedaj še Juri! Kdo ji to pove? . . . Ko so tako pogovarjava, začujeva spodaj v kuhinji pretresljiv jok in krik — nekdo je najine besede v veži poslušal in jih prezgodaj sporočil ubogi ženi . . .

Hitro sem odšel, zasedel voz in oddrdral proti Loki, puščajoč nesrečno hišo bolj in bolj za seboj! —

Potem smo odredili, kar je bilo treba zaradi pogreba. Naročili smo fotografu, da je napravil sliko umrlega, in dali smo uliti smrtno masko od mavca. Upraviteljstvo bolnično je obljubilo počakati s pogrebom, da dojde odposlanec rodbine v Lipsijo. Zato je ležalo truplo v bolnici z ledom obdano. Stoprav dne 17. septembra ob 11. uri zjutraj so ga ponesli na velikansko južno pokopališče v Lipsiji. Bilo je mrzlo, neprijetno vreme. Za krsto je šel pokojnikov brat Lojze in par prijateljev . . .

Odločili smo se, da mu ne postavimo v Lipsiji nikakega spomenika, ker je grob predaleč od domovine in bi bilo njegovo vzdrževanje skoro nemogoče. Prijatelj pokojnikov je zaznamenoval gomilo s priprosto pločo, na kateri stoji zapisano:

Hier ruht

GEORG ŠUBIC, Kunstmaler,

geb. 24. April 1855 zu Poljane in Österreich,
gest. 8. September 1890.

Pač pa smo sklenili, da postavimo v rojstnem kraju dostojen spomenik obema bratoma umetnikoma. Po načrtih C. Misa je izdelal tukajšnji kamenoseški mojster F. Toman krasno pločo iz belega in črnega mramorja. To smo z dovoljenjem knezoškofa drja. Missije vzdali v presbiterij farne cerkve v Poljanah ter jo v navzočnosti premnogih častilcev obeh umetnikov slovesno odkrili dne 8. sept. 1896. leta. Napis na ploči slove:

V pobožni spomin bratov slikarjev:

JANEZA ŠUBICA,

roj. v Poljanah dné 26. okt. 1850,
umrlega dne 25. apr. 1889.

v Kaiserslauternu na Bavarskem
in

JURJA ŠUBICA,

roj. v Poljanah dně 13. apr. 1855,
umrlega dne 8. sept. 1890
v Lipsiji na Saksonskem.

S svojimi deli sta množila čast božjo in slavo domovine slovenske.

»Od roda do roda se bode popraševalo po njihovem imenu«.

Sirah, knjiga 39, 13.

* * *

3*

Od mladih nog sva bila s pokojnim Jurjem v nepretrgani pismeni zvezi. Mnogo teh listov se je tekom let pogubilo, vendar še hranim precejšnje število pisem umetnikovih. Zdi se mi, da so nekatera tudi za širše občinstvo zanimiva, kajti Juri je na svojih potih premnogokrat prišel v dotiko z znamenitimi možmi svoje dobe in je to občevanje očrtal v raznih svojih pismih. Poleg tega dejstva se v teh listih čestokrat zrcali življenje umetnikovo sploh, in to ima dokaj momentov, ki utegnejo zanimati njegove rojake; končno pa kažejo pisca kot človeka plemenitega srca, zlatega rodoljubja in vzornega prijateljstva — kar mi istotako poraja misel, da z objavljanjem nekaterih pisem Jurja Šubica ne ustrežem samo bližnjim prijateljem, temveč tudi širšim častilcem našega umetnika.

Sedaj se desetič ponavlja leto, odkar je Juri Šubic zatisnil (trudne) svoje oči. Nekateri onih, ki so imenovani v njegovih listih, krije tudi že gomila, drugi pa žive bodisi v domovini, bodisi v tujini. Deset let je dolga doba, ki marsikaj omili in oblaži; zato menim, da mi ne bode nihče zameril, kar bom objavil v teh pismih.

I.

Na Dunaju, dne 15. oktobra 1874.

Dragi moj!

Fotografijo, katero si mi v zadnjem pismu poslal, sem prejel; lepa hvala zanj! Hudo bi mi bilo, ko bi nobene več ne bil imel, ker to mi je vedno lep in drag spomin. —

V današnjem pismu je glavna stvar, o kateri Ti imam poročati, ta, da sem postal redni učenec na akademiji. K temu mi je največ pripomogel meni tako ljubi in dobri profesor Griepenkerl. Tudi drugi profesorji so vsi bili na moji strani. — Da me je to zelo veselilo, si lahko misliš. Zdaj imam vso pravico do premij in izpričeval i. t. d.

Pa sem tudi priden, ljubi moj, da je kaj! Od jutra do večera sem vedno v šoli in v atelijeju.

Predavanja obiskujem vsak dan, v celem tednu 12 ur. Zato upam, da se tudi letos kaj spravim naprej, če me vse ne goljufa — Bog daj!

Toliko o mojih sedanjih okoliščinah.

Kaj pa delaš Ti v osmi? Kaj počno lanjski osmošolci? Koliko jih je šlo v teologijo, kateri na Dunaj? Jaz tu še na prav nobenega

novinca nisem naletel. S Karlinom¹⁾ sem bil šele enkrat skupaj, odkar je prišel. Pa nisva imela dosti časa govoriti. — Prejšnjo nedeljo sem bil z g. Stritarjem v Tropperjevi kavarni; mnogo sva govorila in se zmenila, da se vsako nedeljo tam snideva. Jaz se na ta način lahko mnogo naučim od njega. — Hčerka mu je umrla; kako to boli in tare moža! Z drugimi Slovenci ne pridem dostikrat v dotiko. Tudi nimam časa.

Zdrav sem še vedno precej — to je moja stara navada! Še mačnice že dolgo nisem imel, ker traja pri meni že zopet celo večnost ta presneti »sapermentszeit«.

Menim, da si se Ti tudi že bolj utrdil; vsaj Karlin mi je pravil, da si čisto dober videti. To me je pač najbolj veselilo, kar mi je on prinesel novic iz domovine.

Torej, da bi bil še bolj zdrav in od dne do dne trdnejši, to Ti želi

ves Tvoj

Juri.

II.

Na Dunaju, dne 24. julija 1875.

Ljubi Ivan!

Prav v naglici in ob kratkem Ti danes poročam, da sem dobil konec našega semestra (v četrtek) Függerjevo akademijsko prvo darilo (Compositionspreis) in sicer za kompozicijo po Schillerjevih verzih iz »Hoje na plavž«: »Der ist besorgt und aufgehoben, der Graf wird seine Diener loben«. ²⁾ Darilo je zlata svetinja, vredna 8 cekinov. Izročil mi jo je sam naučni minister Stremayer. Izkušnjo v anatomiji sem izvrstno napravil, v perspektivi in o slogih malo slabše, vendar še vedno z dobrim redom. — Novic nič, — denarja nič! — Zdrav pa, hvala Bogu! Od doma kaj piši! Zdravstvuj!

Ves Tvoj

Juri.

¹⁾ Karlin Josip, doma iz Stare Loke na Gorenjskem, je bil brez dvoma najbolj talentiran, priden in vzoren izmed tedanjih visokošolcev na Dunaju. Kot dijak je dobil od akademije znanosti ustanovo 1000 gld., da je šel v Egipt študirat tamošnje geološke razmere. Od tedaj smo mu rekli Egiptovski Jožef. Svojo pot na piramide je opisal v Stritarjevem Zvonu 1877. l. (št. 6., str. 90.) Moral se je udeležiti okupacije v Bosni, prišedši nazaj pa je jel korenjak hirati in je umrl na Dunaju dne 31. marcija 1879.

Pisatelj.

²⁾ Original se nahaja v moji lasti.

Ivan Š.

III.

Trst 30. decembra 1875.

Ljubi moj!

Za Boga Te prosim, ne bodi mi hud, da Ti toliko časa nisem pisal. Jaz se sedaj težko pripravim k pisanju; dosti časa nimam in novega Ti nisem vedel kaj pisati. To so vzroki mojega molčanja.

Najprvo Ti voščim veselo novo leto! Da bi Ti dobro šlo, da bi izborno napredoval, in da bi se Ti vse izpolnilo, kar si sam dobrega želiš!

Jaz sem nesrečen, in godi se mi vse drugače nego dobro, kar si lahko misliš. Najbolj me boli, da moram uk zanemarjati in zamujati: to mi je huje, nego biti vojak. Da bi me dali na dopust, nimam nič upanja. V geografski inštitut pridem, pa gotovo šele proti spomladi v maju, prej pa jako težko. Zdaj obiskujem šolo za podčastnike. Tu sedim celi dan, a učim se jako malo meni koristnega, večjidel same vojaške reči, katere mene čisto nič ne zanimajo.

Moja navadna družčina sta Jereb in Dolinar. V tej moji družcini sta večkrat tudi pesnik Cegnar in komponist Heidrich.

Delal nisem dozdam še ničesar, kot za obersta nekaj malenkosti. Pa mislim, da bom že ta mesec nekoliko več utegnil. — Brat Janez mi je enkrat pisal iz Rima in tožil, da je bil bolan, ter da mu denarja manjka. Meni ga tudi! Kako je pa pri Tebi v tej zadevi? Prosim, da mi pišeš, ker zelo sem radoveden, kako se Ti kaj godi na Dunaju.

Pozdravi vse znance in poročaj, kako se imajo.

Kmalu torej kaj piši in nikar ne bodi hud, da sem tako neroden. Mene samega jezi, pa vendar le odlašam.

Srčen pozdrav in sto poljubov od

Tvojega

zvestega Jurja.

IV.

V Trstu, dne 15. marcija 1877.

Dragi moj!

Dolgo sem zopet odlašal s pisavo, in morebiti Te že moje pismo ne dobi več na Dunaju. — Pa saj Ti nisem imel Bog zna kaj pisati! Godi se mi vedno skoraj enako — samo da mi je čimdalje bolj dolgčas pri tem »koru«. — Zdaj sem polovico dostal, hvala Bogu — še polovico — in prost bom! — Na Dunaj v geografski inštitut ne pojdem, ker bi moral dalje časa služiti in še nekaj mesecev čakati, da bi bil sprejet.

Vdal sem se čisto usodi — kaj pa čem; če človek bolj izbira, slabše je. Kot »führerju« v pisarni ni mi treba toliko trpeti in delati in ne vsakemu frajtarju »habtacht« stati; dovoljenje imam, do enajste ure biti zunaj, in vrhutega sem še »gospod«! — Mein Liebster, was willst Du noch mehr —!

Pa šal zadosti, postal sem res bolj malomaren; kaj bi se gnal, ker vse skupaj nič ne koristil —

Od začetka leta mi je Stritar pisal prav prijazno pisemce, v katerem mi je rekel, da bi želel, ko bi mi bilo moči njegovo »Raj o« ilustrirati. Mene je to od moža, katerega tako visoko čislam, zelo veselilo, a ustreči njegovi želji mi je v sedanjem položaju težko. Poskusim, če pojde, vsaj par skic narediti. —

Brat Janez dela sedaj doma in včasih pošlje kak listič, kar me jako veseli, ker dom ostane vedno le dom!

In Ti? Kako boš kaj hodil na počitnice, kako se boš imel doma, kako si se imel nz Dunaju zadnji čas — vse to mi moraš iz Loke popisati. — Jaz v veliki noči ne pridem na dopust; ne veseli me hoditi, in stane preveč!

Vesele praznike, ljubi Ivan, srčen pozdrav in gorak poljub! Vedno

Tvoj

zvesti Šubic.

Scherzando.

Nocoj pa na prsih slonim ti spet,

in v meni je radost sama!

Nad nama čuvajo straže zvezd,

a luna je garde-dama.

Otroško se smejejo tvoje oči ...

— Pa lunica nezaupljiva,

brezskrbno zadremaj! — A ljubec, midva,

midva se skrivaj poljubiva!

Zažugal si mi s prstom in dejal:

Ej ljubica, koketka ti presneta,

morda pa nisem v tvojem srcu sam,

če še za koga družega si vneta?! ...

Da, norček ljubi, in brezmejno! — Čuj,

na promenado jemljem dva iz sobe!

Zaljubljena oba, kako! — Lepa? —

Ne vem! ... Sta pesnika, ... njih knjigi — brez podobel!

Vida.

Ne huduj se! Kaj bi se srdila
drug na drugega? Pokaj usodo
midva kruto bi preklinjala?
Zdi se mi, usoda je pravična!
Kaj si pa drevo domišlja staro,
da požene brst in cvetje še?

Dr. Ivan Robida.

Iz pisem Jurja Šubica.

Ob desetletnici njegove smrti.

Priobčil Ivan Šubic.

V.

V Travniku, v nedeljo dne 25. avgusta 1878.

Ljubi moj!

voje pismo sem dobil včeraj, ravno ko sem odpošiljal pismo domov. Pišem mnogokrat, a gotovo se dosti pisem z vojno pošto pogubi, da jih tako malo dobite. Prebral sem Tvoj list že Bog zna kolikokrat — to je moja edina zabava. — Iz zadnjih dveh pisem na moje starše si lahko nekoliko podrobneje zvedel, kako se imamo tukaj v tej prokleti Bosni, in zato ne bodem vnovič slikal našega stanja.

Menim, da ostanemo še precej časa v Travniku, in dokler bomo tu, nam ne bo druge sile, kot da je službe črez glavo. To pismo Ti pišem pri divizijski komandi, kjer sem z dvema tovarišema za ordonanco; v tem velikem dostojanstvu sem bolj prost nego v kasarni — žal, da bom moral jutri najbrže zopet na predstražo! — Prijetno je edino to, da je nas toliko starih znancev in prijateljev zbranih. R. Lah, Mulej, Haring, Ganter¹⁾ in dr. nosijo z menoj vred teleč-

¹⁾ Imenovani tovariši so bili tedanji dunajski visokošolci, ki so morali z Jurjem vred na okupacijo. Mulej, R. Lah, Haring in Gantar so kakor Karlin Jože dobili v Bosni smrtne kali v sebe, in ko so se vrnili domov, so zapored kmalu pomrli. Mulej leži pokopan na Uralskem ob meji Azije, kjer je služboval kot ruski profesor, ostale tri pa krije domača zemlja. Med njimi se je posebno odlikoval Rihard Lah. Bil je od 1. normalnega razreda do 8. šole vedno prvi, med nami pravi korenjak na duši in na telesu. Umrl je kot avskultant v Ljubljani.

njake. Revež Kump leži v Jajcu v bolnišnici s potrtem kolenom — drugim znancem se ni nobenemu nič zgodilo, samo Endlicher se zabava ali v Gradiški ali pa v Sisku v bolnišnici z ožuljeno nogo. Z doktorjem Ferjančičem in adjunktom Višnikarjem sem se šele tu seznanil.

Včeraj sem stoprav zvedel, da je dr. Gross padel — ubogi revež!

Tisto pismo, v katerem sem Ti poročal o obeh bitkah, ki ju je naš regiment imel, si pač dobil. Ne verjemi, da bi bila v bitkah taka sila, kakor pišejo — še manj pa, kakor govore —! Samo trud je tak, da se ne da popisati, ne povedati; — tudi, ko domov pridemo, ne bom mogel ne jaz ne kdo drugi teh silnih muk vsaj tako naslikati, da bi oni, ki ni bil zraven, imel kaj pojma o njih.

Naša brigada je bila na tej poti prva, ki se je morala biti z vstaši, in opraviti je imela mnogo — a zdaj so pa vendar vse druge čete precej več prestale — za nami in pred nami —.

V Banji luki je bilo dne 14. in 15. t. m. za Webre, 22. reg., (katerih je samo 1 bataljon tam bilo) jako hudo. Napadli so jih vstaši, močni kakih 3000 mož. Razen Webrov je bilo par kompanij Wetzlarjev, kateri so nekoliko pomagali — a pokončani bi bili vsi, ko ne bi bila po naključbi prišla artilerija ravno o pravem času od Gradiške; topničarji so streljali na hiše, iz katerih so vstaši na naše streljali. Krogle iz topov so jih hudo žele, in padali so ko muhe. S pomočjo pešcev so zagnali nazadnje naši sovražnika v beg. Vstašev je mrtvih obležalo 400, ranjence pa zmeraj ti vrage s sabo vzamejo — a žalibože, tudi Webrov je padlo mnogo — nekako tako, da se lahko reče vsak peti mož bataljona. —

Ravno zdaj so me poklicali in mi dali povelje, naj se odpeljem kot straža s poštnim vozom v Jajce. Nimam Ti torej mnogo časa več pisati. Nevarno ni, dasi pojdem le sam z voznikom; na tej progi namreč ni več vstašev, ker pogosto hodijo patrole okoli. Tam obiščem Kumpa in se prepričam, kako mu je. Ko se vrnem, Ti sporočim, kako sem se vozil. —

Predvčerajšnjim mi je Stritar pisal kratko pa prijazno pisemce, v katerem me obžaluje, da me je to zadelo, in prosi, naj mu kaj pišem, da porabi za »Zvon«.

Haring je preminil pri svojcih v Idriji, a ubogi Gantar je izdihnil v ljubljanski blaznici. — Okupacijo Bosne je slovensko razumništvo drago plačalo! Tudi o Jurju Šubicu so trdili zdravniki, da je srčno hibo, ki je bila neposredni vzrok njegove smrti, prinesel iz Bosne.

I. Š.

Mati naj ne misli toliko hudo o vsem — ker še meni s tem bolesti napravljate; tolaži jo in reci ji, da mnogokrat po nepotrebnem skrbi zame!

Sicer pa vsem najpristrčnejšo zahvalo, da tako živo mislite name. Sporoči pozdrave očetu in materi in vsem mojim dragim domačim!

Po pošti se bom močil, ker dežuje — no, tega smo že vajeni. Še enkrat najlepši pozdrav Tebi, našim in vašim! Sprejmite vsi moje srčne poljube, posebno Ti, dragi mi Ivane, in piši kmalu

svojemu

Jurju.

VI.

V Travniku, dne 16. septembra 1878.

Ljubi moj Ivan!

Danes dopoldne sem zopet toliko prost, da Ti utegnem pisati in malo poročati o sebi. —

Včeraj je bila nedelja, in šel sem dopoldne k maši v vas Dolac poleg Travnika. Dolac ima samo katoliške prebivalce. Duhovsko službo opravljajo tam frančiškani, ki so pa večjidel turško opravljeni in nosijo brke kakor drugi Bošnjaki. Govore srbsko in latinsko, nemškega ne znajo. — Pri dopoldanski službi je igrala naša godba, in po maši se je glasila v cerkvi avstrijska himna. — Kdo bi bil to pred par leti sanjal! — Cerkev je velika, in slike še dosti poštene — pri nas se dostikrat večji zmazki vidijo — samo oltarjev nimajo umetno napravljenih; nekako taki so, kakor pri nas o Sv. telesu znamenja delajo. Stena je z različnimi cunjami preprežena, in okrog velike slike so obešene manjše, podobne onim, ki jih pri nas po hišah imajo. Cerkev je zidana v najprvotnejšem bizantinskem slogu z dvema zvonikoma spredaj, a zvonovi so na zadnji strani cerkve. Zelo so majhni, ker Turki kristjanom niso pustili večjih napraviti; še s temi niso smeli prej zvoniti, dokler nismo mi prišli. Naši vojaki so bili neizrečeno veseli, ko so po tolikem času zopet slišali zvonov glas! —

Tja gori v Dolac sem šel pa večjidel zavoljo risanja — menim, da sem že zadnjič pisal, da me je prosil neki topničarski nadporočnik, naj mu napravim nekaj skic iz tukajšnjega življenja. V soboto sem mu nesel tri risbe, in bil jih je zelo vesel; tudi ostali gospodje pri divizijski komandi so se zelo zanimali zanje in mi obetali vse mogoče podpore pri mojem delu.

Nekatere stvari sem bil že med mašo skiciral, a popoldne sem šel zopet tja gori, in to z upom, da bom videl kak narodni ples, kolo, ali slišal kako petje — nisem pa nič podobnega videl niti slišal, samo ljudi je sedelo mnogo pred hišami, prav takisto kakor pri nas v nedeljo popoldne. Ko sem jih nekaj časa opazoval, sem začel risati lepo deklico, ki se je začetkoma malo sramovala, a pozneje je bila nekako ponosna. Ko sem potem še eno risal, niso mi dale miru; ena drugi so bile zavidne! Ko sem pokazal risbe, so šle od rok do rok, in skoro sem se jel bati za knjižico — stoprav mrak je napravil celi komediji konec, in šele ko nisem več videl, so se razšli tudi ljudje, katerih se je bila skoraj cela vas zbrala okoli mene. — Eno punco je z menoj risal tudi grof Andrassy, ki je bil z onim nadporočnikom za menoj prišel — to je sin ministra, kateri nas je s svojo politiko vrgel v te vražje kraje. Mladi je rezervni častnik in adjutant pri Württembergu. Bog odpusti staremu — ta je jako prijeten dečko.

Pozneje bom navadnih opravil pri kompaniji prost, da bom lahko risal. Svoja dela pošljem na prošnjo nadporočnikovo »Wiener illustr. Zeitung«; nadporočnik bode pisal tekst k vsaki sliki.

Danes popoldne pojdem zopet v Dolac risat deklico v njeni hiši. Punca je jako tipična. Sploh so tukaj dekleta lepa, posebno zanimiva pa je njih noša. Vse polno zlata imajo našitega in obešenega po obleki.

Toliko o življenju mojem, in sicer z lepše strani; ne misli pa, da se taki časi prepogostoma ponavljajo. Službe imamo neizrečeno veliko, vedno gremo kam; če ni drugega, pa se zmislijo za kako stražo ali pa je »inšpekcijon« ali kaj podobnega, da le človek ni prost. — Jutri odrinemo za pet dni proti dalmatinski meji, menim, da kakih 6 ur daleč, par kompanij. V Travniku ostanemo baje dalj časa, če se kaj posebnega ne primeri. —

Pisal sem zadnjič domov, da sem imel malo nadležnosti zaradi svojega želodca; ta še zdaj ni v redu, dasiravno se obrača na bolje.

Zdaj mi že dolgo nisi pisal, o Janezu z Dunaja pa že celo ničesar ne zvem! — Ali ste vsi zdravi? Kaj delajo naši in vaši? Vsem, vsem moj srčni poljub in pozdrav!

In Ti, dragi moj, bodi zdrav! Spominjaj se me in sprejmi tisoč in tisoč poljubov od

svojega

zvestega Jurja.

VII.

V Travniku, dne 20. septembra 1878.

Ljubi moj Ivan!

Dne 16. t. m. sta odšli dve kompaniji našega polka proti Livnu in to 3. in 4., — dva dni pozneje ostali dve kompaniji 1. bataljona in 3. bataljon. Jutri odrine divizijski komando, s katerim pojdem tudi jaz, ker te dni sem bil v Travniku ostal in pridno risal. Zdaj pa svinčnik na stran in puško v roke! Livno je menda precej močno zasedeno; tam je pričakovati hudih prask.

Kaj več, kakor hitro mi bode mogoče, iz tabora.

Doma povej, da sem Ti pisal, da ni nič novega, in ničesar ne omenjaj o maršu proti Livnu; samo to povej, da sem pridno risal. Da bo boj v par dneh, tega ne pravi ne očetu ne materi, dokler ne dobiš drugega lista od mene. — Srčen pozdrav!

Tvoj

Juri.

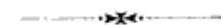
P. s. Tukaj so že hladne noči. — Livno bo teže vzeti nego Jajce ali Ključ, kajti vstaši imajo baje topov obilo in vsega, kar je treba, da nas dostojno sprejmo. — To pa samo Tebi. — Ne skrbi zame!

Prijatelju.

Da vidim te, sem želel, hrepenel.
 In videl sem te: koj si me poznal!
 A čas je dolgi bil uže prošel,
 odkar si zadnjič ti roko mi dal.
 Pod večer dni sem k tebi bil prišel,
 od znoja dni preteklih truden ves:
 Po rosi tvojih ust sem hrepenel,
 da ohladiš mi znoj, pomiriš kes.
 Zastonj srca sem čašo ti odprl
 in blage čakal sem iz ust rosé!
 Pogled neznan je nado mi podrl,
 brez rose pustil znojno mi srce!

—st—

Iz pisem Jurja Šubica.

Ob desetletnici njegove smrti.

Priobčil Ivan Šubic.

VIII.

V Livnu, 15. oktobra 1878.

Ljubi moj!

voje zadnje pismo sem dobil na maršu iz Travnika v Kupreš. Lepa hvala Ti zanj! Jaz sem bil spisal takoj tisti dan odgovor, a ker ni bilo potem več dni prilike, da bi ga dal na pošto, sem ga pridržal in ga tudi pozneje nisem odposlal; preveč se je bil že postaral.

Iz Livna sem poročal domov, kako se mi je godilo na maršu in med bitko pri Livnu ter potem na patruli v Glamoč. To pismo, menim, si bral; zato ti teh stvari ne bodem še enkrat ponavljal. —

Prejšnji teden sem prejel Tvoja zadnja dva lista; razveselil si me z njima kakor tudi s pridejanimi ilustracijami. Odgovoril bi Ti bil precej, a imel sem mnogo posla in malo prilike. Moral sem biti najprej za »Quartiermacherja« po bližnjih vaseh, precej potem sem bil pa komandiran za »šlibarja« k štacijskemu poveljništvu. Tam ni bilo mnogo opravka, a prostosti nič in zraven še stotnik čemeran človek, tako da se mi je dosti zdelo, ko sem bil dva dni (11. in 12. oktobra) tamkaj, 13. oktobra sem se pa »marod« vpisal in pri kompaniji ostal. Še danes imam prosto; — imelo me je brez šale precej pri fraku — no, zdaj je malo bolje, in jutri, menim, bom čisto zdrav. — Na štacijskem poveljništvu je že drugi vstopil mesto mene, in zdaj ostanem pri kompaniji, kjer sem vsaj prost, kadar ni ravno službe.

Livno je mestece s 1000 kočami, večjidel vse v hribu; trdnjava močna in velika, a pozna se ji že starosti zob — jaz sem jo že enkrat risal, pa dal sem jo proč. Če bom imel ugodnega časa, jo bodem sebi za spomin še enkrat škiciral. Ljudje so z nami prijazni, ker so skoro sami kristjani tu ostali, s Turki pa tako malo občujemo. Dobi se tukaj dosti vina, slanine in belega kruha, kar donšajo na konjih iz Dalmacije.

Med vojaki se govori vse križem in raznovrstno o odpustu; nekateri pravijo, da pojdemo gotovo ta mesec, drugi pa trdijo, da ostanemo čez zimo tukaj — seveda nihče ne ve nič!

Toliko pa rečem, če nas letos ne puste domov, jih ostane polovico tu, kajti ljudje so dognani do konca. —

Če pridemo res konec t. m. ali pa v začetku novembra domov, me boš li čakal, da pojdeva skupaj na Dunaj?

Upam, da si zdrav in ravno tako Tvoji in moji. — Piši kmalu kaj! Tvoji mamki gorko zahvalo, da se me tolikokrat spominja! Tudi jaz mislim nanjo in na vas vse, od katerih sem prepričan, da mi res vse dobro želite.

Sprejmite moj srčni pozdrav vsi, posebno pa Ti, Ivane moj! Srčno te poljubim

Tvoj

Juri.

P. s. Če pridejo v »Illustr. Ztg.« slike: Grad v Travniku, Cestni prizor iz Travnika, Slepí Arabec, Prodajalka kave in Bosanska obitelj iz Dolca, tedaj vedi, da je to od mene. Na redakcijo je moje risbe odposlal moj znanec nadporočnik dne 21. prejšnjega meseca, in zdaj bi utegnilo v kratkem iziti.

IX.

V Livnu, 15. novembra 1878.

Ljubi Ivan!

Ko sem bil Tvoje zadnje pismo prejel, nisem hotel več odgovarjati v Loko, kjer bi Te moj list najbolj gotovo ne bil več našel. Pisal sem torej bratu Janezu na Dunaj in menim, da si tudi Ti bral z njim moje pismo; — posebnosti pa tako nisem imel za tistega časa mnogo poročati. Po malem sem marodiral skoraj ves čas, zdaj pa sem, hvala bogovom, zopet na konju in ne čutim skoraj, da bi mi kaj manjkalo. — Da sem postal poštni ekspeditor, to že gotovo veš — kaj bom še vse na svetu —! Godi se mi tukaj bolje nego pri kompaniji; imam bolj mir, nisem pod tako strogo komando, zraven pa še vlečem na dan 40 krajc. doklade. Najslabše je to, da moram biti celi dan doma in čakati, da kdo kaj prinese ali pa iskat pride — no pa saj pri tako slabem vremenu bi tako ne mogel ničesar risati zunaj. Zdaj skoraj vedno noč in dan dežuje — včeraj je bila strašanska nevihta, kar strehe je metalo s stolpov v trdnjavi, in v poštni hiši, ki je ena najlepših, je deževalo v sobo skozi strop, da bi se bili dežniki potrebovali. Pota, ozir. ulice po mestu so kot struge, in gaziti mora človek to blatno vodo včasí čez koleno. — Pa kakor pregovor pravi: »po dežju zopet solnce sije«, tako je sledil

danes vihar ni noči krasen solnčni dan; ta mi je tudi pregnal vsaj za trenotek staro lenobo, da ti zopet čez dalj časa pišem.

Jaz sem zdaj čisto brez znancev tukaj razen Gogale, ki je pa tudi za ta mesec moral s 1. bataljonom v Glamoč. Ves božji dan ne grem nikamor. Opoldne jeva navadno menažo s tukajšnjim poštnim uradnikom, zvečer pa kuhava čaj ali kavo in končno se kaj pogovarjava, dokler se ne spraviva spat. Spiva skupaj v eni sobi. Uradnik se zove C., je doma iz Trsta in nemško lomi le za silo — veliko slabše nego jaz —. Ti ne veš, kakšen smeh je, če je treba kako poročilo skovati na direkcijo ali kam drugam! O jerum, jerum! človek res vse poskusi —. Sicer je pa C. »ein alter Junggesell« in, če je treba, »ein S—magen«, da mu jaz komaj vsaj za potrebo »šteht držim«. Lepše je vse eno biti poštar, nego pa napetim častnikom se uklanjati in hoditi na stražo.

Pred dobrima 2 tednoma sem prosil prof. Griepenkerla, da bi se profesorski kolegij dunajske akademije pri vojnem ministrstvu potegnil zame in mi izposloval odpust. Če bodo kaj napravili, ne vem, ker nisem od nobene strani dozdej nič odgovora dobil. — Drugače bode treba ostati čez zimo tukaj, in če se to zgodi, obupam in opustim misel, hoditi potem še na Dunaj — po čemu neki?! —

Risal že zopet celo večnost nisem ničesar, dasiravno me je moj znanec, nadporočnik Gröber, pismo prosil, naj bi zopet iz Livna kaj napravil. A odkar sem videl »Travnik« v »Illustr. Ztg.«, me ne veseli nič več; to ni podobno ne moji skici, ne mestu Travniku! Uboge risbe, ko jih dobi tak lesorezec v roke!!

Zdaj bi pa že neizrečeno rad imel zopet kako pismo od Tebe kompare, in pa od Janeza; toliko časa ne dobim nikake vesti od nikoder, kakor da bi me bili res že vsi pozabili.

Pivo imamo tukaj izvrstno, in krčme so že čisto po naše napravljene; dunajski peki peko tako lep bel kruh, kakor ga že nisem videl dobre štiri mesece — ko bi bila le gaža malo večja! —

Piši torej kmalu, brate, kje stanuješ, kako se imaš itd. Kateri rojaki so že prišli na Dunaj od tistih, ki so bili tu kot enoletni prostovoljci?

Janezu in Tebi, dragi moj, tisočero pozdravov! Poljub

Tvojega zvestega

Jurja.

X.

V Atenah, 18. decembra 1879.

Ljubi Ivan!

Danes je ravno tri tedne, kar sem prišel v Atene.¹⁾ Pisal Ti nisem prej, ker sem imel vedno opravka in ker sem glavne reči svojega potovanja itak sporočil Janezu, ki Ti je gotovo dal pismo brati. Med tem časom se ni nič posebnega pripetilo; stanujem še vedno v hotelu »d' Angleterre« in pričel sem delo v Schliemannovi palači. Prva dela so prav nepomenljive slike z limom na stropih: majhne figure, živali, zatišja itd. Pozneje bodem slikal z voskom v večjih prostorih po lastnih kompozicijah iz grške mitologije. Prof. Ziller (nemški arhitekt) in dr. Schliemann sta jako prijazna in z delom zadovoljna.

Posebnega znanja dozdej še nisem naredil, ravno tako sem si utegnil mesto dozdej le površno ogledati.

¹⁾ Poleti in jeseni l. 1879. je bival Juri na gradu grofa Mensdorffa v Boskovicah na Češkem, kjer je v družbi mladih grofov, svojih starih znancev z Dunaja, slikal in risal tamošnje kraje. V Boskovicah mu je nenadoma prišlo povabilo Henrika Schliemanna, naj gre v Atene slikat notranje prostore nove palače, katero je Schliemann zgradil v grški stolnici. — H. Schliemann je bil jako zanimiv mož. Znano je, da se je kot ubog kramarski vajenec in pomočnik naučil vseh važnejših evropskih jezikov. Govoril je gladko poleg nemščine, ki mu je bila materinščina, angleško, francosko, holandsko, laško, špansko, portugalsko, švedsko, rusko, poljsko, latinsko, novogrško, starogrško in arabsko. V 6 tednih se je vsakemu jeziku temeljito priučil. Znanje ruščine ga je privedlo na Rusko in mu ustanovilo ogromno bogastvo. V zadnjem času mu je sama indigo donášala po 200.000 mark čistega letnega dobička. — Ko je imel dovolj novcev, je popustil trgovino in se jel praktično pečati z grško arheologijo. Izkopal je — vsaj on je bil o tem prepričan — staro Trojo in našel zaklade Priamove. Živel je samo za svoje Homerjeve junake, in vsa njegova hiša je bila urejena po starogrškem kroju. Žena mu je bila Horeja, sin Agamemnon, hčerka Andromaha, sluga pa Pelop! Za svoja izkopavanja je žrtvoval neštete tisočake, a doma je bil hud stiskač in pri umetniških honorarjih jako trd. O umetnosti sploh ni imel nikakega pojma; za eden star lonec bi bil rad dal najlepši moderni umotvor. Ker je bil poleg tega jako trdno uverjen o imenitnosti svoje osebe in o svoji svetovni slavi, trdovraten v svojih nazorih do skrajne meje in velik čudak v osebnih odnošajih, lahko umejemo, da so mladi učenjaki in umetniki, katere je zbiral za svoje namene okoli sebe, čestokrat uganjali bolj ali manj nedolžne šale z zagrizenim starinarjem in si privoščili marsikak dovtip na njegov rovaš.

Te razmere klasično ilustrira »Tragedija«, katero je spisal v onih dneh Jurjev novi znanec, prof. Mommsen, ki se je tedaj na Schliemannovem »dvoru« pečal z arheologijo (je li to Theodor Mommsen ali eden njegovih dveh, tudi slovečih bratov, mi ni znano). To tragedijo priobčujem tu doslovno po orig:

V nedeljo sem bil na Akropoli. — Velikanski vtisk napravijo te stare razvaline! — Jaz nisem nikdar bil prenapet prijatelj grškega božanstva; kolikor sem se ga učil spoznavati, sem storil izprva le svojim profesorjem na ljubo — a ko stojiš med temi zidovi, stebri in podobami, se ti vendar oživi fantazija, in nehote se človek z duhom postavi v davno preteklo čase ter s spoštovanjem občuduje umotvore, katerim sedanji vek nima para. Posamezni deli Partenona, Bakovega gledališča in drugih stavb so še zelo dobro ohranjeni. Skoraj tako kakor ti umotvori, je okolica, po katerej je od tam razgled, občudovanja vredna. Neizrečena krasota!

Kdor je te starine z lastnimi očmi videl, prizna starim Grkom gotovo dosti okusa. Ko si pozneje vse to natančneje ogledam, Ti bom poročal tudi podrobneje; za danes le te male opazke.

nalu, ki se nahaja v mojih rokah. Da bode čitatelj razumel celo burko, omenjam nastopno: Schliemann je rad razkazoval svoje zbirke, a kot prvo zanimivo stvar je pokazal vsakemu, najsi je bil gospod, gospa ali gospodična, veliko — traku, katero so bili zdravniki srečno izvabili iz njegovega telesa. Dr. Steinreich je dr. Schliemann, Frl. Blühstrumpf odgojiteljica njegovih otrok; Zirel je arhitekt prof. Ziller, ki je zgradil Schliemannovo palačo in mnogo drugih stavb v Atenah, Schibutz pa je naš Juri.

»Žaloigra« slove takole:

Kleines Trauerspiel in Athen.

1. Scene.

Dr. H. Steinreich (allein): Und Zeit hab' ich gar nicht. Der erste Band meines Werkes über Troja, Vor-Troja, Vorvor-Troja und die noch älteren Trojas verlangt dringend meinen Fleiss; ausserdem hab' ich die Übersetzungen in 2 Sprachen zu revidiren, nebst der neuen chinesischen Ausgabe der ersten 4 Bände. Und doch können die Menschen nicht 'mal meinen Palast schmücken, ohne mir beständig mit Anfragen zu kommen. Ich habe ihnen ja gesagt, die Töpfe sind die Hauptsache. Nun wollen sie auch noch wissen, was in die Mittelfelder soll. Wozu hab' ich denn eigentlich den Zirell gekauft, meinen Leibarchitecten, und obendrein den Schibutz, meinen Hofmaler? Nun freilich, los werde ich sie nicht. Was sag' ich ihnen denn von den Ornamenten der Mittelfelder? Vielleicht weiss meine Alt'sche etwas. Horäa, Horäa!

Horäa: Lieber Heinerich!

Dr. Steinreich: Sag' mal Alt'sche, was setzen wir in die Mittelfelder?

Horäa: Vielleicht weiss Frl. Blühstrumpf Rath.

Dr. Steinreich: Heda, Sie Bluestorking, kommen Sie 'mal oben!

Frl. Blühstrumpf: Euer Gnaden befehlen?

Dr. Steinreich: Sagen Sie mal ihre Meinung, was wir oben im Study als Deckengemälde anbringen sollen?

Frl. Blühstrumpf: Setzen sie ihr Bild hinein mit ihren Kindern Agamemnon und Andromache und mit Pelops dem Diener; daneben eine Pappel *Populus alba, folia oviformia acuta*, daneben den vom Director Schmidt neuentdeckten Orionnebel . . .

Vreme je nekaj dni že bolj pusto — veter, mraz in večkrat tudi dež, vendar pa se ne pozna, da bi bila zima. Vrtovi, drevoredi in polje, vse je lepo zeleno; ljudje sedijo pred kavarnami na ulicah v lahki obleki. Sadja je še vedno polno na drevju, pomaranč in limon itd.

Moja navadna družčina je Zillerjev brat, tudi arhitekt, in neki Grk, ki pri njem riše (absolviran tehnik, govori par besed nemški), s katerim gremo včasih na čašo piva, ki je pa tukaj zelo drago. Ena tretjina litra stane 50 leptá, to je naših 20 kr., in je zraven te draginje še nad polovico lažje nego dunajsko. Vino je dobro in ne drago; jaz pijem v hotelu pri mizi buteljo po 1 frank, bela, a poštena kapljica. Če ga izpijem eno steklenico, sem že židane volje. Navadno ga imam dva dni eno buteljko pri mizi, ker ostane vedno na svojem mestu. Dva večera sem jo že ukazal prinesiti v svojo

Dr. Steinreich: Hä, hä — das wäre? Was meinen sie? Pappel, Orion?

Frl. Blühstrumpf: Eine Pappel Populus alba, folia oviformia acuta, semilanceolata malt sehr gut ihren schnell und hochentsprossenen Ruhm, Herr Doktor; und wie Orion, weil er das Wild so ritterlich erjagte, unter die Sterne versetzt, katasterisiert wurde, so sind auch sie würdig, katasterisiert zu werden.

Dr. Steinreich: Nun, nun, sehr gelehrt — werd' es 'mal überlegen — Katasterisiert werden möcht' ich am Ende wohl, hä, hä, wenigstens lieber als castr . . . werden. Nicht wahr, Alt'sche? Aber Orion, Pappel — ist mir zu symbolisch. Nun können sie gehen und rufen sie 'mal die Künstler.

Frl. Blühstrumpf: Zu Befehl. Die Herrn sind schon im Nebenzimmer! (Ab.) — (Zirell und Schibutz kommen.)

Dr. Steinreich: Wir sprachen hier über die Mittelfelder; haben sie nicht selbst eine Idee, Zirell?

Zirell: Für sie als berühmten Entdecker ist das Thier, welches die Lüneburger Salzquellen fand, das rechte Wappen, das Schwein. Schwein haben, sagt der Student, und meint Glück haben. Setzen wir also ein Schwein als Mittelbild. Es ist das einzig passende Symbol für sie.

Dr. Steinreich: Gehen sie mir mit ihrer symbolischen Schweinerei! Was nützt das Schwein — ohne Commentar verstünde niemand den Sinn, und sie wissen ja, dass ich Nacht und Tag an meinen Werken arbeiten muss. Europa erwartet sie. — Aber soeben kommt mir selbst ein neuer Gedanke; wie wär's, wenn in den Band —

Horäa (ihm den Mund zuhaltend): Lieber Heinerich!

Schibutz: Den Band? Den 1. Band ihrer Schriften? O, ja! Ein grosses Foliobuch mit Goldschnitt, daraus könnte ja ein Bild werden.

Dr. Steinreich: Ein Buch! Nein, sie Querkopf! Ich meine das schönste, seltenste Stück meiner Sammlung, den langen Band —

Horäa (ihm den Mund zuhaltend): O, lieber Heinerich!

Dr. Steinreich (sich losmachend): Den Bandwurm, den ich hatte, sollen sie porträtieren und im Mittelfelde darstellen, naturgetreu, lang, schwarz, nur

samotno sobico, a komaj sem steklenico črez polovico izpraznil, sem že napiljal glasno vam prijateljem in znancem v daljni domovini, tako da sem se trenotek pozneje sam sebi smejal — a kaj čem, dolgčas mi je včasih nepopisno! Kako že pravi Scheffel?

O Heimat, alte Heimat,
Wie machst das Herz du schwer!

Piši mi kmalu, piši mnogo in obširno. Odtod gredo pisma samo ob četrtnih in ob sobotah; če mi torej precej odgovoriš, dobim pismo šele črez 3 tedne.

Danes sem prost, ker praznujejo Grki praznik »Svetega Nikole«.
Zdravstvuj, ne zabi me in piši kaj!
Iz daljine Ti mnogo, mnogo poljubov pošilja

Tvoj zvesti

Juri.

XI.

V Atenah, 2. januarja 1880.

Ljubi Ivan!

Včeraj sem dobil Tvoje pismo. Bilo je že pozno, ko sem prišel domov; obedoval sem namreč pri mlajšem Zillerju. Šampanjec mi je provzročil že itak dobro voljo, a potem še Tvoje pismo — kako sem ga bil vesel! Iz lista spoznavam, da mojega zadnjega pisanja, v katerem sem očrtal svoj dnevni red, še nisi dobil; zato teh stvari ne bodem danes ponavljal in to tem manj, ker je vse pri starem ostalo. Godi se mi dobro in zdrav sem, zraven tega pa se pripeti vedno kaka mala neprijetnost, ki pa človeku seveda še ne napravi sivih las. Dr. Schliemann je namreč precej čuden mož... Do sedaj sem vedno priden in sem le malo starinskih spomenikov podrobno

grösser, so etwa wie die lernäische Hydr. Nun, hiermit haben sie meine Befehle, der Wurm ist hier, da, da können sie ihn studieren. Als ich ihn im Bauch hatte, da war er mein Feind, jetzt ist er das Kleinod meiner Sammlung. Ich zeige ihn gern, besonders den Damen. (Ab mit Horäa.)

Schibutz: Einen Bandwurm malen! Nein, Freund Zirell, das übersteigt alles! Ich setze die Liebesgöttin mit Amor in die Ecke und leihe ihr die Züge meines Schatzes, ich male dort Dianen mit den Hunden, hier Ganymed — und nun soll ein langer schwarzer Bandwurm gemalt werden und porträtähnlich dem, welchen der Topfjäger im Bauch hatte. Weshalb verliess ich doch das schöne Wien! — um hier zu Athen in die Hände eines Barbaren zu fallen? — Zu Schiff, zu Schiff, leb' wohl, mein Zirell, leb' wohl, Athen!

Ende.

Athen, 20. Januar 1880.

Dem armen Künstler sendet herzlichen Gruss ein armer Poëte.

I. Š.

preštudiral. Te dni bomo predružačili moj kontrakt s Schliemannom. Dosedaj me je plačeval na mesec, a v novi pogodbi bode za vsako delo določen poseben honorar, ki bode neodvisen od časa. To bo zame dokaj prijetnejše; prislužil si bodem lahko več novcev, poleg tega bodem pa tudi bolj prost in bom imel priliko tudi še za druga dela.

Tisto soboto potem, ko sem ti pisal, je padlo tu celo nekaj snega, a skopnel je kmalu, in zdaj je zopet najlepše vreme. Pred nekaterimi dnevi sem bil v kraljevem vrtu, ki je pa precej zanemarjen, a ravno zaradi tega jako slikovit. Palme, pomaranče in druge nam tuje južne rastline — krasno! Pomaranč je tu sploh obilo, skoraj kot pri nas — češpelj; vse so še na drevju, vse je zeleno po vrtilih, prava pomlad!

Prof. Mommsen je še vedno tu; postala sva bila prav intimna prijatelja. Mož je originalen — žal, da smo ga zadnjič v neki veseli družbi skoraj malo razžalili; škoda, da ti o tem ne morem podrobneje pisati.

Božičnih praznikov nisem oficialno praznoval, kajti po nasvetu prof. Zillerja sem se pridružil grškim praznikom — da imam več prostih dni! Tako moramo z dr. Schliemannom postopati! Žalostno, a ne gre drugače. No, po novem kontraktu bodo take malenkosti nemogoče. —

V ponedeljek sem povabljen h prof. Zillerju na grški sveti večer. Zame bi bilo silno pusto, ko bi ne imel obeh bratov Zillerjev. Oba sta mi dobra prijatelja, osobito pa mlajši. Zanimalo te bode, da sem se iz Trsta vozil z neko gospodično, s katero sem se precej prvi dan vožnje seznanil do poljuba, a stoprav zadnji dan sem zvedel, da se vozi tudi k Zillerju za odgojiteljico njegovemu detetu. Gospa Zillerjeva je Dunajčanka, jako omikana in fina dama. — Pri mizi sedi poleg mene družina kraljičinega tajnika; govore ruski, a zdi se mi, da mešajo vmes poljske besede. Umejem jih jako malo.

Na Silvestrov večer sem bil v gledališču, ki pa je slabše od ljubljanskega. Igralci so Francozi. Igrali so: »Le petit Duc«. Kralj je v svoji loži takt bil k raznim arijam.

Dekleta tu niso ravno lepa, le malokdaj se vidi na ulicah kaka krasotica.

Naj bode za danes dovolj. Kako se imaš? Si li zdrav in dobre volje? Tebi, Janezu in znancem srčne pozdravel!

Najlepši pozdrav in poljub pa sprejmi Ti

od svojega

Jurja.

Iz pisem Jurja Šubica.

Ob desetletnici njegove smrti.

Priobčil Ivan Šubic.

XII.

V Atenah, 20. marca 1880.

Dragi Ivan!

Dolgo Ti že zopet nisem pisal — toliko imam vedno posla, da v resnici ne pridem do pisanja. Pri Schliemannovih je dela še za dve leti — a imeli bi že zdaj radi dokončano —; mož hoče vse naenkrat, dobro in — zastonj! Ker pa želim s Schliemannom ostati v ugodnem razmerju, delam sila pridno in držim paleto v rokah »od zore do mraka«. Poleg tega svojega glavnega posla delam tudi pri obeh Zillerjih; starejšemu portretiram gospo, mlajšemu sem pa komponiral razne figure za neke ornamente, sedaj pa slikam njega po naturi, umrlo njegovo sestro pa po fotografiji. Iz tega vidiš, da je Juri priden in da ima jako malo časa zase, da bi se oddahnil. Včasih sam ne vem, kje se me glava drži. Trikrat na teden poučujem še trinajstletno hčerko angleškega poslanika Courbetta v risanju; plača mi briljantno od ure. Tisti franki niso napačni in so mi jako dobrodošli poleg mojih rednih dohodkov. Z denarjem je namreč tukaj križ. Dasiravno ne obiskujem veselice in grem le malokdaj v gledališče, dasiravno živim jako solidno in se ogibljem vseh izkušnjav, vendar denar gine kakor kafra!

V družini angleškega poslanika so mi jako prijazni in bil sem že raznim visokim dostojanstvenikom predstavljen. Gospa poslanikova se tudi posebno zanima za moj položaj in mi prigovarja, da bi se naselil stalno v Atenah. Prvi je to misel sprožil starejši Ziller in začel delovati zanjo — menim, da sem Ti že enkrat pisal o tej zadevi — a sedaj je stvar nekako zaspala, ker se jaz ne morem prav iz srca ogreti zanjo. Profesura bi človeka pač za silo preskrbela, a jaz čutim, da bi bilo bivanje v Atenah smrt mojega umetniškega delovanja in napredka. Dosedaj sem bil edino le na dunajski akademiji, in Ti sam najbolje veš, da ta ne zadošča. In na tej pomanjkljivi podlagi naj se naselim tu — ter pozabim še to, kar znam! No, vederemo. — Poslanik Courbett je opozoril na moje delo tudi kralja,

ki se sploh jako zanima za Schliemannovo zgradbo in je baje obljubil, da pride enkrat pogledat moje slike. Sploh so poslanikovi tako ljubeznivi ljudje, da človek izgubi v njih hiši vsako bojazljivost in nastopa skoraj tako prosto, kakor bi bil take družbe že od nekdaj vajen.

Drugih posebnosti se mi ni prigodilo v zadnjem času. Obedujem še vedno v hotelu, a najbrže se bodem v kratkem drugam preselil. Preteklo nedeljo in soboto smo imeli zopet nepričakovan mraz in sneg. Atenčani pravijo, da že dvajset let niso doživeli tolike zime. Mraza je bilo — 4° C., snega pa je padlo za malo ped. —

V ponedeljek so obhajali Grki pepelnico. Ker »praznujem« vse grške praznike, sem bil ta dan prost, in peljala sva se s Pavlom Zillerjem v Daphne in dalje skoraj do Eleusisa. Pot je bila krasna. Okolica, sela in morje — to dela sliko, ki jo človek mora videti z lastnimi očmi, popis bi le razžalil to lepoto! Skoraj na vsak korak se vidijo starinski ostanki in spomini na nekdanje slavne dobe Grkov. Pokazali so nam tudi mesto, kjer je baje sedel Kserks, ko je pregledoval svoje bojne čete.

Morebiti bodem prihodnji teden obširneje pisal, osobito pa o svojem položaju glede ostanka v Atenah — za danes pa sklepam. Zdravstvujte vsi in praznujte velikonočne praznike veselo ter se spominjajte daljnega Jurja, ki si te dni bolj nego kdaj želi biti med vami!

Srčen poljub

od Tvojega Jurja.

XIII.

V Atenah, 1. maja 1880.

Dragi Ivan!

Včeraj teden, ravno dan pred svojim godom, sem dobil Tvoje lepo voščilo, za katero Ti izrekam najprisrčnejšo zahvalo. Tudi jaz želim in ponavljam iz dna srca, da ostane najino prijateljstvo nerazrušljivo do — smrti.

Smrt! Ta beseda se mi te dni tolikokrat ponavlja, ko sem zvedel, da Karlina ¹⁾ ni več! Karlin umrl — — manjka mi izrazov, da bi povedal, kar čutim v srcu. Celó življenje se mi zdi kakor sanje; koliko prijateljev in znancev je šlo v kratkem tja, od koder ni nobene vrnitve več! Bralec ²⁾, Strohhecker ³⁾ in zdaj še Karlin Jože,

¹⁾ Glej letošnji »Ljubljanski Zvon«, stran 37. *

²⁾ Bralec je umrl kot osmošolec v Ljubljani.

³⁾ Strohhecker je bil jako nadarjen slikar, dunajski tovariš Jurjev.

najboljši, najplemenitejši med njimi! Kako živo se še spominjam njegove prve poti na Dunaj, ko je ostavil semenišče ljubljansko. Prvo noč je spal pri meni — koliko sva takrat govorila! In poznejše življenje na Dunaju, razni izleti in druge prilike . . . a kaj čem dalje, prehudo mi je! Ohraniva mu blag spomin, in lahka mu zemlja dunajska!

Vrhutega pridejo še žalostne novice o teti Špeli in očetova pisma, v katerih mi toži, da . . . provzročuje njima in materi več skrbi in sivih las nego mi vsi drugi; da je Tine pri vojaki bolan i. t. d. — kako naj bode potem človek vesel in uživa življenje v tujini?! In meni gre vsaka taka stvar do srca, kakor veš . . .

Pa dovolj o tem. — Juri ne sme glave povešati. Obrabri se in piši mi vsaj Ti kaj veselega in zabavnega iz domovine! Bodeš že kaj našel, če ne pri sebi, pa pri tujih ljudeh — da bo le kaka prijetna vest o mojih znancih!

Na dan svojega godu sem bil v Kefisiji z mlajšim Zillerjem in preživel razmerno zelo lep dan. Seve, prave družčine ni bilo; pogršal sem marsikoga, v prvi vrsti pa Tebe. Kdaj se pač vidiva? Kako želim zopet biti na Dunaju in dati slovo tej lepi deželi, ki se mi zdi vedno le kakor pobeljen grob . . .

Zdrav sem in delam vedno enako naporno. Vročina se pričinja in obeta dokaj neprilik. Iz hotela »d' Angleterre« sem se preselil v drugo stanovanje, kjer imam bolj mir in kjer tudi ceneje živim. Čemu bi denar po nepotrebnem metal skozi okno?

Grki praznujejo jutri Veliko noč. Zato že več dni neprestano streljajo, zvonijo in muzicirajo ter uganjajo ceremonije, da je groza. Zanimivo je to gledati in spoznavati, ker je našim obredom vendarle zelo malo enako.

In kako se godi Tebi, dragi Ivan? Pozdravi brata Janeza in prijatelje, ki se zame zanimajo, najlepši pozdrav in poljubov brez števila pa Tebi od Tvojega najzvestejšega in najboljšega prijatelja

Jurja.

XIV.

V Atenah, dan pred sv. Jakobom 1880.

Dragi Ivan!

To pismo Ti pišem s svojo desno roko čez morje, hribe in doline (to je le fraza, v resnici bi rabil predolg »štilček« za to) in želim, da bi Te našlo pri najboljši volji . . .

Iz tega nenavadno slovesnega začetka si gotovo že »pogruntal«, da pišem v posebnem duševnem stanju svoj list. In istina je! Veš,

zadnje dni imam mnogo družčine iz domovine. Razni učenjaki so prišli gledat v Olimpijo starine in drugo šaro, ki jih zanima, potem pa smo v Atenah malo pokazali, kako znamo biti »fajn fantje«. Pol leta sem živel kakor v samostanu, sedaj pa mi ne more nihče zameriti, če smo bili malo židane volje in dali marsikateremu franku slovo na »nimer« . . .

Tu zdaj vražje pripeka, in človeku se zdi, kakor bi bil noč in dan v parnih toplicah. Praznik pa imamo skoraj vsak dan; svetniki so vsi veliki, potem pa pride tisti dan, ko je kralj prišel na svet ali pa njegova žena Olga, ali če že drugega ni, je pa god enega ali drugega izmed princev, ali pa končno kak spominski dan iz grške zgodovine itd. itd. Včeraj teden so dobili brzojavko iz Berlina, da so jim na kongresu prisodili mnogo dežele — to je bila radost! Tri dni so streljali skoraj brez prestanka, in zvečer je bilo mesto razsvetljeno do zadnjega kotička. »Estrajharjev« pa nimajo ravno radi, in povsod se čuje zabavljanje. Celo v gledališču so hoteli predstavljati igro, v kateri se Avstrijci zasmehujejo, a policija je to pravočasno zabranila.

Začel sem o politiki, in zato je čas, da neham. Upajoč, da dobim kmalu kaj vesti od Tebe, dragi brate, ostajam s premnogimi pozdravi in poljubi

Tvoj

stari Juri

XV.

V Atenah, 2. avgusta 1880.

Dragi moj!

Včeraj sem imel imeniten obisk — sam »basileus ton hellenon« je posetil Schliemannovo palačo in si podrobno ogledal moja dela. Kralj je prišel v spremstvu dveh dvornih gospodov, katerih imen pa si nisem zapomnil, ker so ta nesrečna grška imena vsaj po pol ure dolga — in se je mudil skoraj eno uro, večinoma pri mojih dovršenih delih, oziroma pri načrtih zanje. Imel sem priliko, kralju vse natanko razložiti in mnogo ž njim govoriti. Dobil sem vtisk, da je mož jako izobražen na umetniškem polju — kak kontrast v primeri s Schliemannom! Zanimal se je tudi za moje osebne razmere, in zdelo se mi je, kakor da bi bil informiran o korakih glede mojega ostanka v Atenah. Izpraševal me je tudi o dunajskih odnosajih na akademiji in med raznimi znanimi umetniki — sploh je bil jako zgovoren in ljubezniv. Moji znanci mi svetujejo, naj izkoristim ta obisk — a Ti veš, da je moj sklep storjen, in da ne ostanem na Grškem. Tudi imam premalo tiste — recimo židovske — nature in energije, da bi

si znal sedaj delati pot v take kroge; pa kaj bodem to razlagal, saj sam le predobro veš, kak značaj imamo Slovenci v tem oziru!

Poslovalo se je Njega veličanstvo najmilostneje. Ta obisk, o katerem že pišejo današnji listi, me je jako razveselil, ker vidim, da se celo najvišji krogi zanimajo zame, in ker mi to daje up, da se mi je delo precej posrečilo.

Toliko v naglici, da zabeležim, kdaj in kako sta se prvič sešla dva znana Jurja — eden je bil Štefanov Jurca iz Poljan, drugi pa Georgios I., kralj vseh Helencev.

Zdravstvuj in piši kaj! Pozdravlja Te prisrčno

Tvoj

Georgios.

XVI.

V Atenah, 21. oktobra 1880.

Dragi Ivan!

Danes opoldne sem dogotovil v stanovanju prof. Zillerja neko šestdnevno delo (pompejanski friz na steno), sedaj pa hočem nekoliko odgovoriti na Tvoja dva zadnja lista.

Pri dr. Schliemannu sem 13. t. m. nehal delati. Nisem sicer z vsem gotov, in marsikaj je še ostalo, kar je bilo namenjeno za slikanje, a doktor je želel, da bi se delo ne nadaljevalo, dokler ne pride domov, kar se bode menda zgodilo v osmih dneh. Med tem časom bodem dogotovil Zillerju portret, s katerim sem bil po leti prenehal. Če se s Schliemannom ne pogodiva še za dalje, bodem potem risal par študij in morebiti nekaj portretov, ker mi gospa poslanikova vedno prigovarja, naj ostanem še tu; govorila je z raznimi znankami, in te se hočejo tudi dati slikati — zato sam še ne vem, kako se bode razvila moja najbližnja prihodnost. Zdaj sem začel že delati načrte za domov. Črez Laško ne pojdem, ker mi ne kaže ostati v Rimu in nimam tam nobenega znanca. Najbrže pojdem neposredno na Dunaj nazaj.

Kralj je v nedeljo prišel v Atene in je bil jako slovesno sprejet. Vse ljudstvo je vrelo skupaj. Danes je bil odprt državni zbor v navzočnosti kralja in kraljice.

Mudi se mi že, in zato sklepam svoje pisanje s srčno željo in nado, da Te najde pri najboljšem zdravju in v najprijetnejšem položaju. Bog Te živi in prejmi vroč poljub

od Svojega

Jurja.

XVII.

V Atenah, 6. novembra 1880.

Ljubi Ivan!

Danes sem bil pri Schliemannu — on ne misli več dati slikati. Drugih gotovih del, ki bi mi toliko nesla, da bi se izplačalo, podaljšati svoje bivanje v Atenah, nimam in zategadelj mislim, da se bodem v kakih štirinajstih dneh vkrcal na ladjo, ki me ponese proti domovini!

Družina poslanika Courbetta je odpotovala vsled nepričakovanih naročil angleške vlade v Carigrad in se vrne v enem tednu. Tedaj izvem podrobneje, kako je s portreti, o katerih sem Ti v zadnjem listu menda pisal, in bodem vedel urediti svojo hišo.

Janezovo pismo sem včeraj prejel — srčen mu pozdrav! Z željo, da Te to pismo najde židane volje, Te najpristrčneje pozdravljam in ostajam

Tvoj

Juri.

XVIII.

V Atenah, 2. decembra 1880.

Ljubi moj!

V naglici Ti poročam, da se danes odpeljem v Pariz k Hynaisu, ki je dobil neko večje naročilo in me je nujno povabil, da mu pomagam. Več o tej stvari, ko pridem v Pariz, od koder Ti bom takoj pisal.

Najpristrčnejši pozdrav in sto poljubov

od Tvojega

Jurja.

Adijo, Grška! —

V gori zeleni . . .

V	gori zeleni na hrastovi veji	V gori zeleni so zbrali se vrani,
	oglasil se črni je vran:	na hrast prileteli šumnó,
	»V goste neznane gavrane povabim,	kjer je viselo izpačenih ustnic
	ko umrje za gorami dan.«	že očrnelo teló.

»V goro zeleno prišel je mladenič,
tu vzel je slovo od sveta;
zakaj je to storil, Bogu bo govoril,
— nam pustil telo je, kra-kral«

Demeter.

Iz pisem Jurja Šubica.

Ob desetletnici njegove smrti.

Priobčil Ivan Šubic.

XIX.

V Parizu, 14. decembra 1880.

Ljubi moj!

četrtek popoldne sem došel v Pariz, kamor me je prijatelj Hynais povabil prav zadnje trenutke, ko sem zapuščal Atene in hotel domov v Avstrijo. Odpeljal sem se prejšnji četrtek iz Pireja s parobrodom »Provence«; v nedeljo proti večeru smo se zasidrali za kratek čas pred Neapoljem, od tod pa smo dospeli v torek zjutraj v Marseille, kjer sem stopil zopet na suho zemljo in z vlakom odpotoval proti Parizu.

Na morju je bila vožnja vedno mirna in vreme prekrasno. Občudoval sem Neapolj in gledal Vezuv, zrl nebrojno čarobnih otokov in se divil slikovitemu bregu marseillskemu — le prehitro, kakor sanje so minili lepi dnevi! Moja družčina je bil turški častnik, rojen Grk, fin in olikan mož, s katerim sva postala prav dobra znanca. Ogledala sva si skupaj Marseille, njegov »Prater«, galerijo i. t. d., potem pa se razšla; on je ostal po opravkih v Marseillu, jaz pa sem jo popihal v Pariz.

Tu sem seveda še povsem novinec. Hynais nima mnogo časa, in zato sem navezan sam nase. V nedeljo in danes sem bil šel v Louvre, kjer so velikanske krasne zbirke, menda največje na vsem svetu. Veronese, Murillo, Rubens i. dr. so v impozantnem številu zastopani. Pa kaj Ti hočem popisovati te zbirke! Popise najdeš v potnih knjigah, vtisov, ki jih naredi na človeka, pa itak ni mogoče označiti z besedami. — Da se življenje v Parizu nikakor ne more primerjati z dunajskim, to si gotovo že čestokrat čul. Dunaj je pravo provincialno mesto — ali veš, kako smo včasih tekli domov, ko se je bližala deseta ura, zaradi vražjega »Sperrsechserla«? Vprav vaše razmere! —

S Hynaisom delava za praško gledališče. Takega dela prej nisem poznal in uverjen sem, da si bodem pri tem pridobil mnogo nove prakse. Včasih premišlujem, sem li prav storil, da sem šel v

Pariz, ali ne? V Atenah se mi je bilo zelo težko odločiti. Lahko bi bil tam ostal, rad bi bil šel na Dunaj nazaj — a odločil sem se za tretje, namreč za Hynaisovo povabilo. Vederemo!

Pojdi k bratu Janezu s tem listom; jaz ne vem, če je še na Dunaju, in zato pišem ta list za oba. Srčen mu pozdrav! Zdravstvujta oba in sprejmita mnogo poljubov

od

vajinega Jurja.

XX.

V Parizu, 28. februarja 1881.

Dragi moj!

Ta list Ti pišem v krčmi pri zajtrku. Takoj naprej Ti povem, da je Juri danes slabe volje in da si bolj nego kdaj želi imeti Tebe na svoji strani. Oh, kako mi je žal, da Te nimam pri sebi! Nimam ga človeka, s katerim bi mogel le eno zaupno besedo izpregovoriti, le enkrat pokramljati o svoji domovini. Ko tako sedim pri kupici piva, prihaja mi na misel, kolikokrat sva sedela skupaj pri Gauseju na Ringu, skupaj sanjarila, delala načrte za prihodnost in si razkrivala srčne bolečine... Vraga, če sem se kdaj dolgočasil na tem božjem svetu, dolgočasi se zdaj tu v Parizu, v mestu življenja in lahko-živnosti!

Danes je pustni dan, in prilika bi bila, doživeti marsikaj zanimivega — a kaj hočem, volje sem slabe in jezika ne znam! S francoščino mi sploh gre počasi. Zdi se mi, kakor da bi Juri ne imel talenta za jezikovne študije in pa — to povem samo zaupno Tebi — len je tudi v precejšnjem obsegu!

Zdaj pa še kaj veselejšega! Te dni sem bil predstavljen slikarju Munkacsyju — ime Ti je pač znano. Bil je sila prijazen z menoj, in dolgo sva se pogovarjala o naših umetniških razmerah. On slika kolosalno sliko: »Krist pred Pilatom«. Meni se zdi, da se v modernem času ni nič boljšega ustvarilo, nego je načrt za to delo. Munkacsy me je povabil, naj ga kmalu zopet obiščem; zdi se mi, da to znanje ne bode zame brez pomena, kajti Munkacsy je velik umetnik in zelo vpliven mož. Okoli njega se koncentrira izdaten del pariškega umetniškega življenja.¹⁾

¹⁾ Znanje z Munkacsyjem je bilo za našega slikarja v istini velikega pomena bodi v umetniškem, bodisi v materialnem oziru. Stopil je ž njim kmalu v ožjo dotiko, bil vpeljan v odlične družbinske in umetniške kroge in dobival je od njega raznih naročil. Odkar je bil znan z Munkacsyjem, se je tudi vplivni

Danes zjutraj sem zvedel o smrti ruskega carja. Pretresljiva novica — kakor da bi to res kaj koristilo človeštvu!

Srčno Te pozdravlja in poljublja

Tvoj

zvesti Juri.

XXI.

V Parizu, 19. marca 1881.

Ljubi moj!

Same žalostne novice z doma — teta Špela je šla v večnost po dolgi in mučni bolezni. Reva je zdaj odrešena, vsaj zadnja leta itak ni imela ničesar dobrega na tem svetu!

Jaz sem zdrav in s Hynaisom delava kakor črna živina. Le malokdaj ukradem kako urico, da grem v Louvre ali kam drugam malo pogledat. Zdaj že nekoliko poznam tukajšnje življenje. Znancev sicer nimam še mnogo; zvečer hodim v bližnjo restavracijo, kamor zahaja dokaj slikarjev s svojimi » modeli « — to je življenje! Žal, da pariški trgovec z umetninami, znani Sedlmayer, ki je bil važen faktor pri razvoju slave ogrskega umetnika, jel zanimati za Jurja in dajati mu razna naročila. V kakem razmerju je bil Juri z Munkacsyjem do svoje smrti, kaže nastopno pismo, katerega original se nahaja v mojih rokah. Pisala ga je soproga Munkacsyjeva:

53 Avenue de villiers.

Paris, den 18. Januar 1889.

Herr Šubic!

Mein Mann beauftragt mich, Ihnen für Ihre liebenswürdigen Zeilen zu danken und Ihnen mitzutheilen, dass er nicht glaubt, vor April mit der grossen Leinwand beginnen zu können und dass er fest auf Sie für April zählt, da er alle andere ihm angebotene Hilfe abgelehnt hat und den Plafond mit Ihnen allein machen will. Bitte also um diesen nächsten April in Paris einzutreffen, was uns sehr freuen wird.

Mit den besten Grüssen meines Mannes zeichne ich mit Hochachtung

Cecilie Munkacsy.

To prijateljsko razmerje je trajalo neskaljeno do smrti Jurjeve. Imel sem l. 1889. tudi sam priliko, prepričati se o njem; tega leta sem šel na svetovno razstavo v Pariz in bival seveda pri Jurju. Takoj prve dni me je predstavil Munkacsyju, ki je bil že obveščen, da prideva. Sprejel naju je v malem ateljeju prekrasnega svojega hotela. » Frajt mich sehr, den Frajnd majnes lieben Frajndes kennen zu lernen«, mi je dejal, podavši mi roko. Potem me je peljal po vseh prostorih svoje palače, razkazal v prvi vrsti veliki atelje, katerega je rabil za večje slike, in povsod najljubezniveje opozarjal na, razne umotvore, ki so polnili njegovo hišo. Oprava je bila silno bogata, in najdragocenejši predmeti, starinski in moderni, so bili vprav ženialno razvrščeni po raznih sobah in dvoranh.

J. Š.

včasih primanjkuje novcev, kajti Pariz je drago mesto. V materialnem oziru bi bil morebiti bolje storil, ko bi bil šel kar na Dunaj in tam prevzel mesto asistenta pri prof. Griepenkerlu, ki mi je poleg tega obetal tudi drugega dela — vendar hvalim Boga, da sem prišel v Pariz in da imam priliko, seznaniti se s tukajšnjimi umetniškimi odnošaji.

Na rožicah mi torej ni ravno postlano, a po drugi strani tudi ne morem tožiti, da bi se mi godila sila. Tožiti se človek tu sploh odvadi, kajti tu ni nemških filistrov ž njih »svetoboljem«. Tu žive ljudje veselo in zadovoljno, pridni so, pri tem pa znajo živeti, drugače nego na Nemškem.

Pozno je že. Zdaj grem večerjat, potem pa hočem malo poseči po francoski gramatiki, če ne pojdem morebiti v gledališče, kamor pogostoma zahajam. Razumem sicer jako malo, a igrajo tako izborna, da imam vkljub temu izreden užitek.

Srčen pozdrav in poljub!

Juri.

XXII.

V Parizu, 24. aprila 1881.

Dragi moj!

To pismo pišem zopet v kavarni — v svoji navadni pisarni — zato ne zameri, če nit moje pisave ne bode strogo pravilno razvita! Danes sem preštudiral zadnjo številko »Zvona«, ki mi vselej napravi mnogo veselja in zabave. Tavčar je vedno še stari Kosmov Janez. Prijatelj pa bi si bil lahko svoj trud prihranil, po mojem mnenju seveda. Ne vem, če nam kaj koristijo take pregrete fraze. Zakaj jih ni poslal v kako »Modezeitung« mesto v »Zvon«? To je moja sodba v krčmi. Morebiti ne sodim prav, ali saj veš, da sem star sovražnik vseh v nemškem slogu zvarjenih razprav brez pomena. Drugo je izvrstno. Jurčič je pač stara korenina; njemu je vse kar namenjeno in prirojeno. Ta pa ta!

Danes je Hynais odpotoval v Prago in sicer za nedoločen čas. Brat Janez mi piše iz Prage, da se mu tam dobro godi, in da je dela pri gledališču jako veliko.

Sedaj bodem samoval brez Hynaisa v Parizu in moral vsaj v jezikovnem oziru bolj samostojno plavati, kar mi bode le koristilo

Kmalu mi kaj piši, ostani zdrav in sprejmi gorek pozdrav

od svojega

Jurja.

XXIII.

V Parizu, 17. maja 1881.

Dragi Ivan!

To pismo Ti pišem izjemoma doma. Tvoj zadnji list sem prejel, a karta, o kateri omenjaš, da si mi na njej poročal o smrti Jurčičevi, ni došla v moje roke. Za Boga, kako me je pretresla ta vest! Kdaj zopet dobimo moža, ki bode njemu enak — morebiti nikdar več! Morebiti bodo potomci Jurčičevo izgubo bolje občutili in spoznali nego naši sedanji rojaki; jaz vsaj čutim v tujini, da smo izgubili enega najboljših, kar jih je rodila mati slovenska. Jaz sem bil vsled te novice popolnoma potrť; zame je Jurčič velik umetnik in velik mislec! Koliko načrtov, koliko upov in nad je nesel s seboj v grob . . . Bog se usmili!

Jaz se v zadnjem času preganjam kot večni žid — nikjer nimam pravega obstanka, nikjer ne najdem pravih tal za mirno in sigurno eksistenco. Najbolj se bojim, ko bi bilo treba zopet iti na Dunaj nazaj. Tam bi bil za veke izgubljen, in črtili bi me, da sem si upal v ta svobodni Pariz. Ti ne veš, kaki starokopitneži odločujejo na Dunaju, in koliko sovraštva sem si nakopal, ker se nisem vrnil iz Aten neposredno na dunajsko akademijo! — V zadnjem času sem stopil z Brožikom v zvezo in dogovarjam se z njim, da bi mu pomagal pri njegovi kolosalni sliki »Hus«. On stanuje blizu mene, in upati je, da se kmalu pobotava glede materialne strani.

Arhitekt Ziller mi je pisal iz Aten ljubo pismo, iz katerega posnemam, da je mogoče, da pojdem zopet nazaj na Grško, kjer bi dobil še večje naročilo, nego je bilo pri Schliemannu. Ta mi je poklonil svojo zadnjo knjigo »Ilion« — če Te zanima starinska krama, Ti jo rad pošljem na Dunaj.

Veseli me, da si zdrav. Kdaj izide Tvoj spis v »Zvonu«? Jaz tudi nameravam tampatam kaj poročati v list. Zanimivega bi bilo dovolj, a človek nerad prime za pero.

Zdrav sem in s tem sem menda vse povedal, kar sem Ti nameraval danes pisati. Prilagam samo še tisoč bratskih pozdravov in bratski poljub ter ostajem

Tvoj

Juri.

29*

XXIV.

V Parizu, 8. junija 1881.

Dragi moj!

Brožik je predrugačil skico za »Husa«, in zategadelj še nisva pričela z delom. Upam, da se ga drugi teden lotiva. Zadnje čase sem imel nekaj manjših naročil, katera mi je preskrbel Hynais. Bil sem jako priden.

Žal, da od doma prihajajo samo slabe novice. Oče toži, da ima pač dela, a novcev ni dobiti nikjer. Vsled tega občna mizerija v družini — tudi umetniško življenje v malem slogu!

Ziller mi je vnovič pisal in naročil nekaj portretov po fotografskih slikah. Takega dela se bojim na vse pretrge, a kaj hočem, človek mora živeti, in sicer živeti v Parizu! Sploh pa imam sedaj polno načrtov — dal Bog, da bi vsaj polovico mogel dognati, kar mi roji po glavi. Le na Dunaj ne nazaj!

Včeraj sem bil pri Munkacsyju. Dal mi je malo naročilo (nekaj risanja). Ko sem se poslovil od njega, mi je rekel: »Le glejte, da ostanete v Parizu in da začnete kako večje delo; če me bode v kakem oziru potrebovali, sem Vam rad na razpolaganje«. Upam, da to niso prazne besede, in uverjen sem, da se mi v bližnji prihodnosti ne bode trebalo boriti z materialnimi skrbmi, in to tem manj, ker sva se z Brožikom precej kavalirsko pogodila za mojo pomoč pri Husu.

Tvoj

Juri.

XXV.

V Parizu, 9. avgusta 1881.

Predragi Ivan!

Pri Brožiku sem pred 14 dnevi dogotovil delo, ki mi je bilo odločeno pri »Husu«, in sedaj sem zopet sam v ateljeju, ki ga imava s Hynaisom skupaj na »Place Pigalle«. Hynais je še vedno v Pragi in morebiti se pomudi tam še cel mesec. Meni se nič kaj ne ljubi v zadnjem času, in tudi nimam posebnega dela. Ti ne veš, kako so tu modeli dragi — seve, brez nature je pa škoda za vsak trud. Te dni sem mnogo hodil po mestu, deloma pa tudi v okolici slikal po naravi. Moj tovariš je sedaj redno Čeh Chittussi, ki izborna dela pokrajinske slike, in Munkacsyjev učenec Rex (doma iz Prage). Brožik je sedaj na deželi v Trèportu, a pričakujem ga vsak dan nazaj. Pisal sem Ti že menda, kako ogromna kompozicija je njegov »Hus«, in da ima nad 50 oseb. Sprednje so večje mimo naravne velikosti.

Morebiti v malo dneh pričnem za Brožika kopirati njegovo letošnjo sliko »Kolumb« iz »Salona«, a v manjšem formatu. Munkacsy je bil z mojim delom jako zadovoljen in obljubil mi je nadaljnih naročil.

Píšeš mi, da Ti je dolgčas. Ne bodi šalobarda! Pomisli, kako gre pa meni, ki bivam že nad dve leti vedno med tujci, nevešč njih jeziku in brez prave družčine. Pa vendar korajžno rijem dalje!

Papir je pri kraju, želodec me tudi spominja, da je čas za zajtrk — torej pa končam in ostajem s premnogimi pozdravi in poljubi

Tvoj

Juri.

NB. Zanimalo Te bode, kakí so tu honorarji. Umeje se, da se ravna jo popolnoma po subjektivni oceni. Žal, da navadno posredujejo trgovci z umetninami, ki potem pridržé mastne procen te. Za prej omenjeno malo risbo, katero sem izvršil po posredovanju Munkacsyja, sem dobil 300 frankov — imel sem ravno tri dni dela. Sedlmayer je pa velik stiskač in trgovec. Mož ima nekak monopol in ima vse umetnike v rokah. Tudi Munkacsy je od njega popolnoma zavisen; sklenila sta poseben kontrakt, ki Munkacsyja strogo veže. Zgodilo se mi je že, da sem temu trgovcu cel mesec »taberhoval« in končno komaj 300 frankov potegnil . . .

XXVI.

V Parizu, 8. novembra 1881.

Predragi moj!

Za Tvoj zadnji list srčno hvalo — vendar enkrat kaj veselejših novic od doma. Tudi brat Janez mi sedaj večkrat poroča iz Prage o svojem delu in tamošnjih umetnikih. Pravi, da ostane v Pragi še en mesec, potem pa da se povrne na Dunaj

Jaz delam zopet pri Brožiku. Svojega »Husa« je popolnoma predrugačil in na novo komponiral. Ves format je sedaj dokaj višji. Slika bo 7 *m* dolga in čez 4 *m* visoka. V kratkem moram tudi izvršiti novo naročilo, ki sem ga dobil po Munkacsyju; obenem bodem slikal neko večjo kopijo iz Louvra — za zimo sem torej dobro založen z opravilom. Med tem delom bodem tudi zase kaj komponiral, drugače se preveč zanemarim. Znancev je zdaj mnogo tukaj, a jaz hodim malo v družbo, razen s Hynaisom, kateri je kake 14 dni zopet v Parizu. Stanovala bodeva še dalje skupaj.

Med tem, ko pišem ta list, sem zopet dobil neko naročilo od Munkacsyja — mož se v istini jako zanima zame. Popoldne pojdem k njemu, da se podrobneje pogovoriva.

Pismu pridenem eno fotografijo znanega Ti Jurja Šubica v Parizu, kateri bi pač raje osebno, a ne v papirnati obliki iznenadil gospoda Ivana — no, morda spomladi!

Sladek počitek po mnogem trudu in mnogo zabave v domovini Ti želi, tisočkrat Te pozdravljajoč

Tvoj

zvesti Juri.

XXVII.

V Parizu, 19. julija 1882.

Ljubi moj!

Odgovarjam Ti takoj na Tvoj list — drugače zopet zaostanem po svoji stari navadi, pravzaprav razvadi.

Jaz delam že nekaj dni z nekim prijateljem v Versaillesu, kamor se vsako jutro voziva, zvečer pa se z železnico zopet vračava v Pariz. Slikava neko kopijo, ki bode jako dobro plačana, in ki bode najbrže povod za razna druga naročila.

Drugače se imam po navadi, in kakor vidiš, posla mi ne manjka — žal, da ni tak, kakor bi si ga človek želel!

»Narodni praznik« v Parizu še vedno ni končan; zanimivo je opazovati to živahno ljudstvo, ki vrvi in mrgoli po ulicah, veselo in navdušeno. Vse mesto je te dni podobno dunajskemu Pratru.

Vest o smrtni bolezni Riharda Laha me je silno užalostila — ubogi prijatelj! Ako se še snideš ž njim, sporoči mu moje sočutje in moje najgorkejše pozdrave! Koliko dragih prijateljev je že moralo v grob . . . Srce krvavi, ko se spomnim teh prerano izgubljenih izvrstnih mladeničev . . .

Pozdravi mi znance v Ljubljani. Jaka Hafner je pač še vedno stara zlata duša. Tudi Levstika mi najlepše pozdravi in mu povej, da čestokrat mislim na one ure, katere sem imel srečo preživeti poleg njega!

Morebiti Ti bom prav v kratkem obširneje pisal, osobito o svojih načrtih za razna dela in o upih, katere gojim v tem oziru. Za danes Te bratsko pozdravljam in poljubljam.

Ves Tvoj

Juri.

XXVIII.

V Parizu, 31. oktobra 1883.

Dragi Ivan!

Šele v soboto 28. t. m. sem jo pripihal z brzovlakom zopet v Pariz. Bil sem v Quezy, kakor veš, in Tvoj zadnji list mi je došel še v Normandiji. Zagotavljam Ti, da sem ga bil neizrečeno vesel. V Normandiji sem preživel jako lepe dni; bivanje na deželi mi je dušno in telesno mnogo koristilo. Sedaj delam zopet pri Munkacsyju; pomagam mu pri njegovi veliki sliki »Krist na križu«. Ono upanje za zimo se je pa čisto podrlo. Naročil bodem imel sicer dovolj, samo drugačnih, nego sem upal, in tudi manj novcev si bodem prislужil. Prišel sem namreč vsled lastne krivde navzkriž z ono osebo, ki je hotela pri meni naročiti večje delo — toda dovolj o tem; jaz sem uverjen, da je boljše tako —.

Hynais biva te dni v Pragi, kamor je odpotoval, da prevzame slikanje velikega zagrinjala za Narodno gledališče. Mislim, da se kmalu vrne, in potem začneva skupaj delo, ki bode ogromno. Posla bode do pomladi.

Da sem zdrav, tega še ne omenjam, saj se vedno dobro počutim, odkar sem v Parizu, in še mislim ne na bolezen.

Kakor hitro svoje stvari malo uredim, Ti hočem obširneje opisati privatne svoje razmere. Te dni namreč še nisem dosti v redu; mestni hrup po skoraj dvomesečnem miru na deželi, takoj prvo uro po prihodu vprežen v delo, obiski znancev in tisoč enakih stvari — vse to je povod, da ne ujamem zase niti ene mirne urice!

Tvoja poročila iz drage domovine so me jako zanimala in veselila. Posebno pa me je vzradostilo, da se je sestra M. omožila. To je vendar naravnejša in srečnejša bodočnost, nego če bi ostala večno dekle — in čas je bilo pa že tudi! Ravno tako mi napravlja mnogo veselja, da se me vsi znanci tako ljubo spominjajo. Spomladi upam, da pridem skoraj gotovo vsaj za kratek čas med vas.

Težko pričakujem Tvojega lista, na katerega Ti hočem takoj zopet odgovoriti. Do takrat pa, duša draga, ostani zdrav in sprejmi bratski poljub

od svojega

zvestega Jurja.

NB. Ker se tudi s pisarijo ukvarjaš in Ti utegne šiniti v glavo, da bi kaj izdal — glej na lep papir; — v tem oziru grešimo Slovenci, da je groza! Te dni sem dobil v roke knjigo, ki mi je dala povod k tej opazki.

(Dalje prih.)

Iz pisem Jurja Šubica.

Ob desetletnici njegove smrti.

Priobčil Ivan Šubic.

XXX.

V Parizu 18. septembra 1883.

Dragi moj!

Kako se vendar imaš in kaj počenjaš? — Jaz sem vedno v skrbah, ker mi tako dolgo ničesar ne poročaš o sebi! Meni se godi za silo. O preveliki smoli sicer ne morem tožiti, a vendar stvar ne gre tako, kakor sem imel upanje tedaj, ko sem prišel v Pariz. Največ neprijetnosti mi dela pač Br Obeta mi zaslužene novce dan za dnem, je sila prijazen in postrežljiv, a denarja le ni, tako da sem se res že navelel te komedije. A kaj hočem? Če sem »grob«, dosežem še manj. In končno čakal je še tisti, ki je s hruške padell

Kopijo po Terburgu sem srečno dovršil. Oni Amerikanec, ki jo je naročil, mi obeta, da bode pozneje iz Amerike še več dela, ako bode kopija ugajala. V kakih šestih tednih pričakujem odgovora in naročila.

Sedaj delam zopet z Beratonerjem — saj se še spominjaš tega imena z Dunaja — več manjših slik, namenjenih za tukajšnje trgovce z umetninami. Naročilo sicer ni briljantno, a delo gre hitro izpod rok, in nazadnje si novce deliva prav po bratovsko. Nadalje me je te dni neki Dunajčan, ki igra tu na borzi, naprosil, da mu za mesec november ali december naredim par slik; to je oni Dunajčan, ki je od mene kupil »Deklico s papigo«. Vidiš torej, da imam za zimo mnogo pripravljenega, in če se le polovica uresniči, bode frankov že toliko na razpolaganje, da bode Juri podkovan mož.

Znanci so še skoraj vsi na deželi, in moja edina družčina je Beratoner. Jako mi je hvaležen, da sem o priliki svojih vojaških vaj ¹⁾ obiskal njegovega očeta na Dunaju ter mu razložil marsikaj, kar je moža potolažilo glede njegovega »izgubljenega sina«. Poslal mu je kmalu potem par tisoč frankov, in zdaj je stvar na obe strani poravnana.

¹⁾ meseca maja in junija 1883.

J. Š.

Znancem, ki bodo po meni popraševali, izroči moj srčni pozdrav. Piši mi precej po sprejemu tega lista, da ne bodem po nepotrebi v skrbeh!

In Tebi, srce moje, pošiljam poleg najlepših pozdravov sto in sto gorkih poljubov ter

ostajem

Tvoj Juri.

XXXI.

V Parizu 3. maja 1884.

Dragi moj!

Od Sedelmeyerja sem dobil ravnokar večje naročilo in sedaj bodem moral biti priden. Pri Munkacsyju sem imel zadnje čase tudi več posla — on in ona sta neizrečeno ljubezniva letos z menoj, in pri skupnem zajtrku je vedno mnogo zabave.

Pa kaj sem začel s temi »kupčijskimi zadevami«, saj je danes moj namen, da se Ti najpristrčneje zahvalim za Tvoje gorko in prijazno voščilo, katerega sem bil neizrečeno vesel. Bog daj, da ostane najino prijateljstvo neskaljeno do konca dni!

Za god sem dobil mnogo pisem od doma. Vsa ta izpričevala o ljubezni sorodnikov do mene so me v istini ganila. Na tujem ve človek kaj takega drugače ceniti nego doma, kjer le prepogosto zajde vmes prepir in sovraštvo, in to navadno zaradi nerazumljivih malenkosti!

Brat Janez mi je tudi pisal — žalibog, da so novice o ubogem očetu vedno le neugodne. Misel na bolnega očeta mi ne gre iz glave in kali mi vsako veselje. Iz pisem dobivam vtisk, da mi hočejo prikrivati pravo stanje, in zdi se mi, da ni nobenega upanja več . . . Janez se mi smili, ker vem, kako je mehkega srca in kako je obupan. Ti se večkrat z njim snideš — skusi ga tolažiti, če Ti je mogoče!

Te dni je prišel mlad slovenski slikar Petkovšek, rojen Vrhničan, k meni in pravi, da ostane dalje časa v Parizu. Dr. Glaser pride v sredo. Prosil me je, da mu preskrbim kako stanovanje.

»Salon« je letos manj zanimiv. Sicer je razstavljenih dosti dobrih, a nič izvenrednih umotvorov. Munkacsy je razstavil pri Sedelmeyerju sliko »Krist na križu« in obenem prejšnjo sliko »Krist pred Pilatom«. Zadnja slika ni boljša od prve. Jaz imam v Salonu majhen portret, Hynais pa skico zastora za praško narodno gledališče in portret svoje matere.

Salon, delo doma, slikar Petkovšek, skrbi zaradi očeta — vse to provzročuje, da sem za pisanje slabo razpoložen. Zato končavam te vrstice.

Pričakujoč skoro kaj vesti od Tebe, Te pozdravljam in poljubljam tako pristrčno, kakor je to mogoče le

Tvojemu

zvestemu Jurju.

XXXII.

V Parizu 23. junija 1884.

Duša moja!

Odkar sem prejel telegram s prežalostno novico o očetovi smrti, mi nihče ničesar ne piše — in vendar pričakujem z nepopisno nestrpnostjo kaj podrobnejših poročil o zadnjih urah očetovih in o razmerah, ki so nastale doma, odkar so ga ponesli tja ven, od koder ga ne bode nikdar več, oh nikdar več!

Onih dni, katere sem prebil po prejemu brzjavke, Ti ne bodem popisaval, saj si jih lahko sam slikaš. Dasiravno sem bil že na vse pripravljen, je bil vendar vtisk telegrama grozen. Edina tolažba mi je bila, da ga je smrt rešila daljših muk in daljšega trpljenja.

Dobro mi je delo, da so se ljubega očeta in njegovega delovanja spominjali celo češki listi. »Zlata Praha« je prinesla notico o njem in naznanila njegovo smrt z jako toplimi in simpatičnimi besedami in to na odličnem mestu. Glej, da dobiš dotično številko. —

V Normandijo nisem šel, kar sem poprej vestno nameraval — kaj pa tudi hočem, vsaj mi izguba očeta ogreni vsak trenotek in vsako zabavo. Kakšno je pač to življenje!

Upam, da mi kmalu obširneje sporočiš o naših domačih razmerah. Bojim se, da so doma prežalostni in prepotrti in da zategadelj ne dajo nobene vesti od sebe.

Pristrčno Te pozdravljam in poljubljam ter ostajem

Tvoj

Juri.

XXXIII.

V Parizu 26. novembra 1884.

Srce moje!

Strašno dolgo sem zopet molčal — neprijetna dela, mnogo skrbi, malo veselja do pisanja — vse to je bilo povod, da šele danes zopet

vzamem pero v svojo desno roko in Ti po stari slovenski šegi pišem črez hribe in doline.

Jaz životarim vedno po starem. Slabo mi ne gre ravno, a tudi bahati se ne smem, da se imam predobro. Vsakdanjih potreb mi ne primanjkuje, a da bi prišel do kakega večjega dela, zato mi vendar ne preostaje novcev. Stroški za tako podjetje so tu v Parizu jako veliki, v nobeni primeri z Dunajem. Vendar hočem za prihodnji salon nekaj pričeti — osnutek nosim že dolgo v svoji glavi!

Brat Janez je došel v Kaiserslautern in prevzel profesuro dekorativnega slikanja na tamošnjem novem obrtnem muzeju. On še vedno bolešno žaluje po izgubljenem očetu in se ne more potolažiti. Tudi meni pridejo trenotki, ko čutim vso boleost in vse gorje, ko spomin in žalost človeka posilita; pa kaj se hoče, življenje je življenje. Treba je vse prebiti, in ne preostaje nam drugega, nego ohraniti blag spomin na to blago dušo!

Janez mi obenem piše, da se boji zame zaradi kolere, ki je nastopila v Parizu. No v tej zadevi ga bodem še danes potolažil. Vnanji listi stvar silno pretiravajo. Tu nihče ne ve o koleri, in o kakem strahu ni govora. Kaj pa izda par mrtvecev na dan?

Ali si videl v »Zlati Prahi« moje skice iz Bosne? Tam imajo še nekaj takih risb od mene in pišejo mi, da pridejo v kratkem na svetlo.

Petkovšek je prav slabega zdravja in mora večjidel presedeti v svojem stanovanju. To je vzrok, da se sedaj redkeje vidiva, ker nimam časa, da bi pogosto zahajal k njemu. Sicer mi je pa družba njegova jako ljuba zaradi zabave v materinem jeziku in ker je on zelo dobra duša. Drugače pa mislim, da bi smodnika ne bil iznašel. Zelo je mlad in zelo neizkušen.

Za »Zvon« ne vem kaj pošiljati. Če naletim na kaj zanimivega, bodem z veseljem poročal — toliko povej prof. Levcu in sporoči mu obenem moj pozdrav!

Zdravstvuj, draga duša, in sprejmi najboljše pozdrave in poljube od svojega

najboljšega prijatelja

Jurja.

XXXIV.

V l' Isle Adamu 20. januarja 1885.

Dragi moj!

Da bodeš dal enkrat mir, ti pošljem črtic o sebi, katere zahteva g. L. Začenjam torej:

»L. 1872. sem prišel k Wolfu in ostal pri njem eno leto. Mojster Wolf je l. 1873. posredoval pri kranjski hranilnici, da so mi omogočili obisk svetovne razstave na Dunaju. Meseca septembra sem šel na Dunaj, tam prodal svojo »retour-karto« ter ostal pri gostoljubnem sorodniku Fr. F., poštnem uradniku, ki mi je v prvem času mnogo pomagal, da sem mogel ostati na Dunaju. Napravil sem izpit v akademiji in postal njen redni učenec. Ta zavod sem obiskoval do konca l. 1875. Tega leta sem tudi dobil zlato Fägerjevo svetinjo za najboljšo kompozicijo po Schillerjevih vrzih iz »Hoje na plavž«: »Der ist besorgt und aufgehoben, der Graf wird seine Diener loben«. Ko sem bival na akademiji, sem v prostih urah mnogo pomagal novo nameščenemu profesorju Griepenkerlu pri njegovih velikih slikah za razne monumentalne zgradbe v Atenah. Od l. 1875. do oktobra l. 1877. sem nosil vojaško suknjo v Trstu in jedel komis. Ko sem se bil povrnil na Dunaj, sem dobil vladno naročilo za sliko sv. Roka, ki je romala potem v neko cerkev na Tirolsko. Med tem delom sem moral za 6 mesecev v Bosno, kjer sem pomagal zmagovati »ustaše«. Ko sem prišel zopet na Dunaj, sem sliko dovršil, in ker je jako ugajala, sem dobil akademični »Studienpreis« letnih 200 gld. za specialno šolo prof. Griepenkerla. O počitnicah l. 1879. sem šel z grofom Mensdorfom na Češko ter bival tam na grofovskih gradovih v Preitensteinu pri Plznu in pozneje v Borkovical na Moravskem. Tu sem mnogo risal po naravi. Meseca novembra mi je došlo vprašanje dunajske akademije, če hočem z dobrimi pogoji iti slikat Schliemannovo palačo v Atenah. Z veseljem sem ponudbo sprejel, nastopil potovanje in se 5. decembra l. 1879. že izkrcal iz ladje ter stopil na klasična grška tla. Pričel sem takoj z delom in kmalu si uredil življenje, kakor si ga človek lepše misliti ne more. V domovini se je domačim godilo dobro, vsi so bili zdravi in zadovoljni. Jaz sem bil mlad, čvrst, poln najlepših upov in nad. Prislužil sem si več, nego sem potreboval, in dela je bilo za leto in dan. Brezskrbno živeč v družbi umetnikov in učenjakov, s katerimi smo se shajali redno vsak teden pri soarejah v Schliemannovi hiši, sem prebil najlepše čase svojega življenja na grški zemlji. Omeniti moram, da je bilo samo to leto mnogo tujcev v Atenah, posebno arheologov in arhitektov z Nemškega, Francoskega, Ruskega in tudi z Avstrijskega. S premnogimi sem napravil znanje in preživil z njimi dobo, polno pobude in zanimivosti. — V Schliemannovi palači sem delal nekaj po starih slikah iz Pompeja, večinoma pa po lastnih kompozicijah. Na veliki verandi sem napravil devet muz, skoraj v naravni

velikosti, plavajočih po višnjevem zraku. Ravno tam na stranskih stenah sem naslikal štiri elemente in štiri letne čase, v glavnem salonu alegorični friz z malimi amoreti, ki se pečajo z arheologijo: eni kopljejo, drugi pregledujejo, tretji popisujejo i. t. d. najdene starine. Akvarelno skico tega stropa si je izprosila soproga angleškega poslanika. Njej sem dal tudi originalne risbe »Raje«, katere sem risal l. 1878. za »Dunajski Zvon« in to na željo Stritarjevo, kateri mi je bil ves čas mojega bivanja na Dunaju dobrohoten in prijazen mentor. Pri Schliemannu sem nadalje slikal še nekatere lastne kompozicije: Ganimeda, plešoče bakante in bakantinje (več skupin), mnogo figuralnih in ornamentalnih okraskov i. t. d. Z arhitektom Zillerjem sva dokaj ornamentalnih stvari skupaj komponirala. Naredil sem več portretov, tako ženo Zillerjevo, njegovega mlajšega brata, nekaj grških veljakov i. t. d. — Po preteku enega leta sem se s težkim srcem ločil od čarobne grške zemlje ter se odpeljal v Pariz, kjer zdaj delam velik plafond (3 × 5 m) za tukajšnji javni lokal.«

Zdaj naj bode dovolj te avtobiografije. Vem, da se bode g. L. premalo zdelo, a za take stvari nisem ustvarjen. Če more kaj porabiti, naj vzame, olepša ali skrči — svobodno vam peresnim dušam!

Zdrav sem. Tukaj imamo mraz in sneg. Tu v Isle-Adamu bivam pri znancu Rusu, kjer sem jako dobro spravljen. V Pariz imam samo eno uro po železnici in zato večkrat smuknem tja.

Zdravstvuj in sprejmi pristrčne poljube od

svojega

zvestega Jurja.

Književne novosti.

Fr. Ks. Meško: Slike in povesti. Kakor lansko leto, nam je podarila »Slovenska Matica« tudi letos v Knezovi knjižnici več krajših spisov iz umetniškega peresa znanega in priljubljenega našega beletrista Frana Meška. Vseh pies je letos devet.

»Vojak Ivan« me spominja precej Podlimbarskega »Krokarjevega Petra«, ki ga je bil pred nekolikimi leti prinesel »Ljubljanski Zvon«; vendar je prav lahko mogoče, da Meško za ta spis niti vedel ni. Razloček med obema spisoma je ta, da zapelje Petra preveliko koprnenje po materi v to, da pobegne od vojakov, dočim igrata pri Ivanu mati in ljubica približno enako ulogo, in je videti torej, kakor bi bilo Ivana domotožje sploh privedlo do upora proti vojaškim zakonom. Zadnje se v istini morda večkrat dogodi nego prvo,

Iz pisem Jurja Šubica.

Ob desetletnici njegove smrti.

Priobčil Ivan Šubic.

XXXV.

V Parizu 19. februarja 1885.

Dragi moj!

Pisal sem Ti že enkrat o svojem razmerju s slikarjem Petkovšekom in Ti pravil, da je jako blaga in dobra duša ter se mi je v Parizu v marsikaterem oziru priljubil — zdaj je zapustil Pariz in ostal sem zopet sam. Nikogar nimam, da bi ž njim vsaj včasih nekoliko pokramljal v materinem jeziku. V spomin na prijatelja in ker vem, da zbiraš podatke o nas »slavnih Slovincih«, Ti zapišem par vrstic o njem. Jože Petkovšek je doma iz Vrda pri Vrhniki. Videl je nekaj realk, in ko je slekel vojaško suknjo, je šel najprej na akademijo v Benetke, pozneje pa je bival v specialni šoli prof. Seitza v Monakovem. Lansko leto je prišel v Pariz, kjer si je najel lastni atelier, zraven pa je obiskoval šolo pri profesorjih Boulangierju in Cabanelu. Dolgotrajna očesna bolezen ga je primorala, da je ostavil Pariz in odšel sredi meseca januarja zopet v Monakovo. — Mladi mož ima mnogo talenta za kolorit in kaže obilno čuta pri svojih študijah in delih. V prvi vrsti kultivira »genre« iz domačega, slovenskega življenja. Napravil je že dokaj čednih študij in priprav za večje delo, katero hoče potem pričeti. Jaz upam, da se jako dobro razvije, in da imamo od njega mnogo pričakovati.¹⁾

Kaj pa delo za ljubljanski muzej? Denarja nimajo, kaj ne?

Da sem se vrnil iz Isle-Adama v Pariz, to sem Ti že pisal. Drugače je vse pri starem; vprežen sem vedno, »cvenka« pa le manjka — ein altes Lied!

Zdravstvuj, dragi moj!

Tisoč poljubov

od Tvojega Jurja.

¹⁾ Te nade se niso izpolnile. Petkovšek je pozneje obolel na umu in umrl v ljubljanski blaznici. I. Š.

XXXVI.

V Parizu 17. aprila 1885.

Predragi brate!

Gotovo že veš, da je deželni odbor slikarije za muzej izročil bratu Janezu in meni. Kako me to veseli, si lahko misliš; naloga je vsestransko zanimiva, in le žal mi je, da nisem prej poznal vseh razmer in preveč skromno nastopal. No, bode že šlo!

Nameraval sem Ti že prej pisati, a te dni sem se selil, in to mi je dalo posla čez glavo. Zdaj imam nov atelier in poleg njega svojo spalnico. Naslov je: Rue Turgot 25 -- to je oni atelier, katerega je prej imel Petkovšek. Prav prijazen in primeren je, in upam, da mi bode vsestransko ugajal.

Drugače je tu vse pri starem. Spomlad se počasi približuje, vreme je prekrasno, vse se oživlja. — Meni pa letos manjka prave družbe, tako da vse le napol uživam. Skoro vsi dobri znanci so Pariz zapustili, in ker človek vendar ne more biti s komersibodi intimen, mi je včasih prav pošteno dolgčas!

Konec tega meseca so me klicali zopet k vojaškim vajam. Ker sem mnenja, da Avstrija ni v nevarnosti, sem prosil oproščenja, a odgovora do danes še nisem prejel. Dasiravno bi srčno želel iti domov, bi vendar ne nosil rad »bele suknje« in rajši bi izgotavljal slike za muzej. Da te vojaške dolžnosti že ni konec in da me še celo tu v Parizu preganja!

Zdrav sem, in tako sem, glavne stvari o sebi poročal. Še nekaj: Za muzej imam nalogo slikati alegorične figure: prirodoisje, umetnost, zgodovino in starinarstvo, a dejali so, da si lahko tudi kak drug predmet izberem, samo da je v dotiki z nalogo in težnjami muzeja. Napni nekoliko svojo glavo — morebiti Ti kaka originalna misel šine vanjo — in potem mi jo sporoči. Jaz muzej premalo poznam, da bi lahko prišel na nove predmete. Sploh pa upam, da zgoraj omenjeni najboljše značijo muzejske zbirke, in da ni potreba misliti na druge. Kaj je Tvoje mnenje?

Pozdravi znance v Ljubljani in v Loki! Najlepše pozdrave in poljube pa Tebi, srce moje,

od Tvojega Jurja.

XXXVII.

V Parizu 27. julija 1885.

Dragi moj Ivan!

V soboto popoldne sem odposlal slike za Rudolfinum. Rado-veden sem, kako bodo dopadle. Mnogo bi lahko pisal o slikah, a čakam rajši, da dobim prvi glas iz Ljubljane.

Za izvršitev je bilo premalo časa, in marsikaj bi bil rad še nekoliko bolj dognal — vse slike so dekorativne in visoko na plafonu, zategadelj menim, da so dovolj dovršene. V sredo dobim fotografije in pošljem Ti takoj vse štiri. Da pri slikah nisem ničesar zaslužil, mi ni treba poudarjati. Za vsako dobim 200 gld. — zdaj pa pomisli, koliko velja tu material, modeli i. t. d., in račun si lahko sam napraviš. Zato me tudi ne mika, da bi šel slikat lunete ¹⁾ v muzejski vestibul, kajti zaslužil bi komaj za pot, če plačajo po starih kranjskih cenah. Ker torej ni veliko upanja, da bi prišel letos domov, jel sem delati načrte, da bi obiskal brata Janeza v Kaiserslauternu. Dolgo že nisva bila dalje časa skupaj in oba želiva preživeti nekaj tednov drug poleg drugega. Prej Ti bodem seveda še pisal.

Danes hitim, saj lahko umeješ, da sem vsled ekspedicije slik nekoliko nervozen. Želim Ti v naglici vesele počitnice, srčno pozdravlja Tebe in Tvoje starše in druge znance.

Gorek poljub, moj Ivane,

od Tvojega Jurja.

(Konec prihodnjič.)

Književne novosti.

Stolna crkva u Djakovu. U slavu petdesetgodišnjeg biskupovanja svoga pokrovitelja Josipa Jurja Strossmayerja izdala Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu. — Le cathédrale de Djakovo. En l'honneur du cinquantenaire de l'évêché de son fondateur J. J. Str. publié par l'académie sud-slave des sciences et des beau-arts a Zagreb. U Pragu. Tiskom i nakladom česke grafičke udruge »Unie«. 1900.

Ta krasna spomenica v folio-obliki šteje 72 strani ter ima hrvaški in francoski tekst. Izdanje je opremljeno sijajno in dela tako zagrebški akademiji kakor praški češki tvrdki »Unie« vso čast. Ne verjamemo, da bi bila kaka nemška firma mogla knjigo lepše izdati. Knjigi je dodana podoba Strossmayerjeve v fini heliogravuri. Prof. Nikola Mašić, znani hrvaški slikar in ravnatelj Strossmayerjeve galerije slik, razlaga v tekstu djakovsko katedralo z arhitektonskega in umetniškega stališča. Njegovo hrvaško besedilo je prevedel na francoski jezik prof. dr. J. Adamović. Pred razpravo samo stojita: posvetilo i predgovor zagrebške akademije. Tekstu priloženih ali v tekstu natisnjenih je vse polno ilustracij, ki pojasnjujejo znamenito katedralo; to so: celotni vid katedrale, njena notranjščina, tlorisi in snimki podob, s katerimi je okrašena cerkev. Ju-

¹⁾ Te lunete je pozneje vendar izvršil, ker je deželni odbor jako laskavo priznal umetniško lepoto poslanih slik in se tudi v denarnem oziru postavil na ženerozno stališče.

Iz pisem Jurja Šubica.

Ob desetletnici njegove smrti.

Priobčil Ivan Šubic.

XXXVIII.

V Parizu 6. junija 1889.

Dragi moj!

Deveti dan sem že tu v Parizu. V Kaiserslauternu sem uredil, kar je bilo takoj mogoče, denarne reči pa bivši Janezov prijatelj, advokat (Anwalt) Hoerner. Rajnkega brata so ljudje zelo radi imeli — še vsak dan obiskujejo njegov grob in polagajo nanj nove vence in cvetlice. Kraj, kjer je pokopan, je neizmerno lep. Velika ravan obdaja pokopališče, ki je z drevjem obsajeno in z neštetiimi spomeniki pokrito. Ravnine obrobajo temni, krasni lesovi in gozdiči. Pač bi ne imel v »Pasji grapi«¹⁾ enakega prostora. Zdaj smo dali napraviti provizoričen spomenik, namreč štiri obdelane kamene, sredi njih pa nasade cvetlic. O prvi priliki napravi ravnatelj Spatz načrt za definitivni spomenik, ki bode nosil reliefno podobo umrlega brata. Delo in vlivanje prevzame muzej sam. — Takrat, ko sem prvič stopil na gomilo brata, na gomilo v tuji, daljni zemlji, sem mislil, da mi počí srce . . . Šele potok solz mi je olajšal silno bol . . . In ločitev od bratove gomile! Šel sem ves potrť iz kraja, ki hrani zadnje ostanke ljubljenegega brata, in trajalo je dolgo, dolgo, da sem se upal zopet stopiti med ljudi. In on ni bil samo rodni brat, bil je tudi umetnik,²⁾ po mojem mnenju prvi umetnik, kar jih je do tedaj rodila

¹⁾ »Pasja grapa« se imenuje kraj, kjer je nastanjeno pokopališče v rojstni Poljanski vasi. I. Š.

²⁾ V zapuščini Jurjevi sem našel nastopno velezanimivo kritično študijo o umrlem Janezu, katero je Juri spisal o priliki njegove smrti, brat o bratu, umetnik o umetniku:

»V oni dobi, ko je bil Janez še učenec pri Wolfu, ki je takrat stanoval še v Šent Vidu pri podobarju Tomcu, je slikal za domačo farno cerkev v Poljanah dve sliki po risarijah znane Schnorrove biblije. Prva podoba predstavlja štiri apokaliptične jezdece, druga pa kamenanje sv. Štefana. Jezdecí so že prav lepi v barvah in kažejo Janezov talent za barveno harmonijo. Obe sliki sta prvenca, a vajeno oko spozna na njih nadarjenost mladega začetnika.

Kmalu zatem so nastali »štirje cerkveni očaki« v farni cerkvi šmartinski (pod Šmarnogoro), s katerimi nastopa slikar že dokaj samostojneje in resneje.

zemlja slovenska . . . Ko sem se vozil v Pariz, so se drevili mimo moje duše spomini iz mladih in poznejših let — kako sva z bratom stremila za umetnostjo, kolike težave premagovala, in zdaj, ko je revež po tolikih zaprekah prišel do veljave in sijajne eksistence, pa je moral leči v zgodnji grob, daleč od domovine! In kaj bode z menoj? Morebiti tudi mene, ki se enako Janezu potikam po svetu, nekdanj zagrebo v kakem tujem kraju daleč od ljubega doma? »Wo wird einst des Wandermüden letzte Ruhestätte sein . . .«

V Parizu je sedaj razstava — krasno! Pri Munkacsyju začnem delati prihodnje dni in potem bodem že lažje živel in pri delu pozabljal . . . Da še nisem začel, je vzrok to, ker nismo mogli napeti kolosalnega platna. Težko me je že pričakoval in jako ljubeznivo me je sprejel.

Ali prideš na razstavo?

Tebi, Tvoji ženki najlepše pozdrave

od Tvojega Jurja.

Talent za kompozicijo, za linije, risbo in za barve se kaže očitno pri vseh štirih podobah.

Leta 1871. se je podal Janez v Benetke, kjer je začel s prvotnimi, elementarnimi študijami. Vendar je kmalu pustil te stvari za seboj in se začel pečati s kompozicijami. Tako je nastal karton »Umor betlehemskih otročičev«. To zanimivo delo ima pač še nekatera pretrezna mesta, a poleg njih zapazujem jako lepe detajle. Eno leto pozneje je konkuriral na akademiji za kompozicijsko darilo in dobil s kartonom: »Smrt Rafaelova« soglasno prvo darilo. Z novim kartonom je pokazal, kaj premore pridnost in vztrajnost. Delo preveja prava umetnost. Risarija je dovršena s toliko ljubeznijo in tolikim čutom, kakor ga nahajamo samo pri umetnikih prve vrste in v prvem mladostnem navdušenju. Ta karton se nahaja sedaj v domači rojstni hiši v Poljanah. (Sedaj je last deželne muzeja. Opomba uredništva). V Benetkah je slikal tudi »Sv. tri kralje«; širok čopič in krasen dekorativni učinek odlikujeta to delo, ki je bilo prodano nekam tja doli na Hrvaško. Fotografija se nahaja med zbirkami rajnikovimi. Poleg teh stvari je napravil več kopij po benečanskih mojstrih, katerih se je s posebno ljubeznijo oklenil. Nekaj kopij je šlo v domovino, in ena najboljših (»Asunta«) je bila v Ljubljani razstavljena. S kopiranjem je spopolnjeval svojo tehniko in je prodiral vedno globlje v skrivnosti kolorita benečanskih slikarjev.

Leta 1875. je šel iz Benetk v Rim; na poti se je mudil v raznih večjih mestih in študiral slavne mojstre. V Rimu je nastala oltarna slika »Sv. Martin« za šmartinsko cerkev pod Šmarno goro. Podoba je velika v kompoziciji, v tehniki pa tolike dovršenosti, kakršne pač dosedaj še ni dosegel nobeden domačih umetnikov. V Rimu je nadalje slikal »sv. Margareto« za farno cerkev v Horjulu; delo je vsled vlažnosti danes že skoraj popolnoma uničeno.

Leta 1878. je zapustil Rim in se podal na Dunaj, kjer je stopil v šolo takrat toliko slavljenega Makarta. Tu je napravil poleg raznovrstnih študij

XXXIX.

V Parizu 16. marca 1890.

Dragi moj!

Zopet sem odlašal nekaj dni z odgovorom, dasiravno sem tisti večer, ko sem Tvoj list s priloženo fotografijo prejel, samega veselja hitel takoj odgovoriti — pa saj veš, tako je!

Izvrstna družba na sliki! Če bode »prestolonaslednik« Milan tako rasel, bode kmalu hrast, da se ga bode botrček bal. In mala Zorka! Kako se veselim, ko pridem jeseni v vašo sredo in vidim Tvojo ljubo družinico! Bog vas ohrani zdrave!

Zdaj pa par vrstic o moji bolezni, da boš enkrat vedel, kaj mi je pravzaprav. Pred Božičem in o Božiču sem imel influenco in ležal sem 14 dni v postelji, polegal pa nad mesec dni. Sedanjo bolezen sem spočetka imel za posledico influence, a motil sem se, kakor pravi zdravnik. Bolezen ima ime »Rétinité albuminurique« (kaj ne, impozantno, čestito ime?). Spominjaš se še gotovo, da sem tožil lani, da včasih jako težko čitam, ker mi vse miga pred očmi. To se je po influenci vedno hujšalo in prišlo je tako daleč, da niti nisem mnogo slik za trgovino ter jih spečal na razne trgovce z umetninami v domovini in v inozemstvu. Tudi salonska slika »sv. Magdalena« je nastala v tej dobi. Kupil jo je župnik Tavčar, umetnikov rojak. Slika se odlikuje po celotni, mirni kompoziciji, korektni risariji in po globokem čutu. Zdaj je v posesti župnikovega nečaka, dr. Ivana Tavčarja.

Ko so se pripravljale velike slavnosti za srebrno poroko cesarske dvojice, je prosil Makart Janeza, da bi sodeloval pri risanju kostumov za slavnostni sprevod. Delala sta potem skupaj mnogo tednov skoro noč in dan. Pozneje je risal Janez spominski list »kupčija« iz tega spreveda. List je bil razpostavljen v avstrijskem muzeju, in kritika je pisala, da spada med prve v vsej zbirki. — Na Dunaju je izvršil več del za domačega župnika Andreja Ramovša. Med drugim je napravil tri slike za romarsko cerkev sv. Volbenka; dve sliki, predstavljajoči apostola, se odlikujeta z najpopolnejšo tehniko in rafinirano rutino ter dokazujeta, da je pri vsakem naročilu zastavil vso svojo moč pošteno in navdušeno, ne glede na ceno in na kraj, kamor so bile slike namenjene. Tretja slika predstavlja Mater božjo, obdano od dveh klečečih angelov, a ne stoji na višini prvih dveh.

Dve drugi mali sliki, ki se nahajata v isti cerkvi, sta mi prišli toliko iz spomina, da ju ne morem natančneje opisati. »Sv. Notburge«, ki je v oltarju cerkve na Bukovem vrhu, nisem nikdar videl in zato je ne morem oceniti.

Nekako v isti dobi sta bili narejeni dve veliki oltarni sliki: »Marija žalostna mati božja« in »Sv. Anton Padovanski«. Kam je izginila prva, ne vem; za drugo vem, da jo je brat v spomin umrlega očeta podaril kapucinskemu samostanu v Škofji Loki, a dobri menihi so jo imeli spravljeno za neko omaro.

Pozneje smo to sliko zahtevali nazaj in jo poklonili frančiškanskemu samostanu v Ljubljani.

vel. oltarja slika po Tregarju

videl rezati mesa na krožniku, še manj pa seveda brati ali delati. Šel sem končno k specialistu dr. pl. Weckerju, svetovnoznanemu zdravniku za oči, in ta je konstatiral zgoraj navedeno bolezen, ki vpliva na oči. Zdaj me leči s tem, da mi brizga v oko neko tvarino, in da pijem mnogo mleka, najmanj tri litre na dan. Prepovedal pa mi je piti vino, pivo, žganje i. t. d. — ali ni to prava ohcet?

Bolezen sem dobil vsled prehlajenja, sam Bog ve kdaj, najbrže še v Bosni pri okupaciji. Zdaj se mi boljša, a zelo počasi, in morebiti bode še trajalo mesece in mesece, predno popolnoma okrevam. Pišem le z velikim naporom, a da le sploh pišem, je dobro, kajti poprej še pisati nisem mogel. Bolečin nimam nikakih, le vidim ne. Zdaj že čez tri mesece ničesar ne delam. Ali ni to žalja?

Moje nemerodajno mnenje je bilo vedno, da te bolezni ni prav nič treba, pa je že smola, da me niso vprašali!

Menim, da imaš tega poglavja dovolj — tedaj kaj drugega rajši. Vendar pa mi pisanje že toliko težave dela, da za danes sklenem, najpristrčneje pozdravlja Tebe, ženko Tvojo in mala dva. Črez kake tri mesece, če prej ne, se pa zopet vidimo!

Tisoč gorkih poljubov Vam vsem

od Vašega starega Jurja.

NB. Pozdravi Jaka Hafnerja, Železnikarja, Holza in celo dolgo mizo pri Auerju! Servus!

Kadar je prišel domov na počitnice, je slikal portrete svojih domačih. Izimši mene, je slikal celo famijlo. Portreta očeta in matere sta prava umotvora v portretnem genru.

Ko je postal profesor na umetniškem muzeju v Kaiserslauternu, je dobil od bavarske vlade naročilo, da slika koridore in vestibul v novi muzejski palači. To delo je jako bogato zasnovano, in potreboval je pet let, da ga je dovršil. Pomagalo mu je več drugih slikarjev, ki so pod njegovim vodstvom delali po njegovih kompozicijah. Poleg tega je imel dokaj privatnih del, osobito več portretov. Ko je bival v Ljubljani, je napravil tudi veliko stropno sliko v vestibulu kranjskega deželnege muzeja: »Carniolia«, ki bode vedno ostala častno izpričevalo za domačo umetnost.

Pred svojim odhodom v Benetke je slikal več presnih slik po kranjskih cerkvah, na pr. na Brezovici, na Žalostni gori, v Horjulu, v Bakru na Primorskem itd.

Končno poudarjam z mirno vestjo, da je bil Janez Šubic doslej prvi in edini domači umetnik, ki se je povzpел v svoji stroki do častne, prej nepoznane višine, ki mu čuva za vse čase odlično mesto v zgodovini naše umetnosti. To se mora enkrat povedati, odločno in jasno, kajti čas je, da vendar začnemo ločiti pravo od nepravega, in da nam ne velja več vsak, ki prijemlje čopič v roko, že za umetnika. S takim postopanjem sami sebe slepimo in se vsled svojih naivnih nazorov o umetnosti izpostavljamo posmehu škodoželjnih tujcev . . . *

I. Š.

XL.

V Parizu 8. maja 1890.

Dragi Ivo!

Po naključbi sva oba hkrati oddala svoje pisanje na pošto Hvala, da si uredil, za kar sem Te zadnjič prosil. —

Včeraj mi je dr. Wecker rekel, da naj hodim od zdaj naprej le še po enkrat na teden k njemu — skoraj popolnoma dobro je že. In to je baš skrajnji čas. Verjemi mi, da sem imel že zadosti!

Salon je odprt. Munkacsy ima svoj plafon tam razstavljen. Meni se ne dopada. Grozna risarija, le barve so svetle, zoper njegovo navado, a tudi ne naravne. Reklama se pa dela ogromna in povsod, kar ga stane tisoče novcev . . . Posebnih umotvorov letos ni najti v »Salonu«.

Jaz delam še par slik za Kaiserslautern, ^{in kraljevske} Cirila in Metoda za Hribarja in par slik za faro sv. Petra v Ljubljani (za cerkev pri Božjem grobu). Drugi mesec bodem gotov in potem pojdem na Nemško, kjer bodem slikal v nekem gradu pri Lipsiji. Da bodem videl Berlin in Lipsijo, me jako veseli.

V maju smo že, a tukaj je zelenje komaj napol razvito. Dež in hladni dnevi so zakasnili pomlad.

Danes Ti priložim lesoreze po mojih risarijah za Kranjsko v »Oesterr. Ungarn in Wort und Bild«. Morebiti Te bode zanimalo videti jih prej, nego knjiga izide. Meni niso všeč, kajti rezani so jako slabo. Vendar ne bodo najslabši. Zelo nehvaležno je delati za Dunaj. Če kaj boljšega napraviš, pa zahtevajo, da popravljaš, dokler ni popolnoma izprijeno. Tako se mi je godilo z mojo zadnjo risarijo »Sagra«. Vedno so zahtevali več »Wirkung«, dokler nisem vsega pokvaril. Potem jim je pa jako ugajala, in takoj so jo dali rezati v les!

Tvojim in Tebi tisoč pozdravov in poljubov!

Juri.

XLI.

V Raschwitzu 6. septembra 1890.

Sam navem, kok be t djav!¹⁾

Tedte plentej, vondar no vondar, kar je dost, je pa dost!

Čem navš kuj kej odgovuru na tu pisajne, tem pa res tok ferdaman parjev za tu, kem paršu damu, davš jemu dost. — Aj tu kejšna menira? Parjatu m pa žlahta s, pa ne daš nič vedt od sebe

¹⁾ Zadnje pismo, pisano v loškem narečju dva dni pred smrtjo. Glej opazko na str. 33. v I. številki letošnjega »Žvona«. I. Š.

talent za slikarstvo. Želimo ji, da se razvije popolnoma, sebi, ženstvu in narodu na čast. Genre »Ko sem bila še v tvojih letih« (št. 89.) je poetičen. — Gospa J. Veselova ima brez dvoma lep dar, a je to pot premalo razstavila, da bi mogli več govoriti o njej. — Zanimivo je, da se je slovenskim našim umetnicam in umetnikom pridružila tudi kneginja M. Wrede s par prav finimi portreti. Zlasti njena »Nuna« (št. 191.) je imenitno delo . . .

*

Skulpturo zastopajo: Bernekar, Cesar, Grošelj, Pogačnik, Progar, Repič, Zajc, Zalar in Žnidar, arhitekturo in ornamentiko pa Jager in Mís.

Plastike je razmeroma manj nego slik; vobče tudi razstavljeni predmeti ne stojе vsi na isti umetniški višini kakor slike. Z veseljem in ponosom pa mora priznati vsak obiskovalec razstave, da imamo tudi Slovenci svojo plastiko.

Gospod Ivan Zajc je umetnik, kolikor ga je. Ima živahno fantazijo in srečno roko v kompoziciji. Čeprav je še mlad, je vendar že ustvaril obilo, zlasti religioznih del, ki mu delajo vso čast. Vrhunca pa seveda še ni dosegel. Treba bo še resnih študij in velikega truda! »Zvon« je imel že priliko, da je poročal o njegovih umotvorih. Pogledajte razstavljenega »Adama in Evo« (št. 190.)! Ne vemo, koga bi bolj občudovali, njega ali njo. Živa sta oba. Kako divna je ta Eva! Pa Zajc nam ni pokazal samo lepih teles, ampak izrazil je v fizionomiji ves strah, vso žalost in ves obup zaradi — izgubljenega raja. Ta mavec oživilja duša. Adam strmi nem pred sebe, obupan je, a vendar stoji moški pokoncu! Najdražje, kar mu je Bog dal, objema z desnico; levica mu pada brez moči ob ledju. Divna Eva pa se prav po žensko oklepa svojega zaščitnika. Težko se loči gledalec od tega para, in samo škoda je, da ni vlit v bron! Fino delo je reliefni portret mladega človeka (št. 146.), izvirno delo je osnutek za Prešernov spomenik (št. 127.), ki pa še ni definitivni. Zajc ga bo še pre naredil, kakor mi je pravil. — Jako nadarjen je g. Alojzij Repič. To potrjujejo njegovi kipi, zlasti tista dva dorasla borilca (št. 83.). Stavila sta, kdo vrže drugega ob tla. Borba je bila ljuta. Vse kite in mišice so napete, in v obrazih se vidi napor. Tudi to bi se moralo vlit v bron in postaviti v kak park. Borbo predstavljata tudi dečkaipaglavca (št. 106.). Repič utegne postati upodabljevalec borbe in dramatičnih prizorov. »Slepec siromak« (št. 103.) predstavlja tragičen slučaj in je izredno srečno modeliran. Najlepše razstavljeno delo njegovo pa

Razstavni katalog ¹⁾ nam kaže 191 števil. To število je gotovo marsikoga iznenadilo, ker ga ni pričakoval.

Med umetniki in 'umetnicami' čitamo dobro znana imena; so pa tudi tvrdke vmes, ki jih srečamo na tej prvi umetniški razstavi prvič. Na razstavi vidimo celo take umetnike, ki — niso navzoči. ²⁾

Med navzočnimi umetniki in umetnicami stojijo nekateri takorekoč na zenitu svojega razvoja in svoje upodabljalne moči; drugi se polagoma bližajo dovršenosti; nekateri tretji pa so šele nastopili pot, ki vodi do uspeha in slave . . .

Vsaka umetnost, tudi obrazujoča, je izraz individualnosti, pa zato je čisto naravno, da se, stoječ pred kakim umotvorom, vprašamo, kdo je njegov oče ali njegova — mati.

Tam-le visi velika genre-slika »Poleti« (št. 1.), ki jo je ustvarila gospodična Ivana Kobilca. Kateri izobražen Slovenec je ne pozna? Ta naša umetnica je razstavljalna svoje umotvore že na vseh večjih razstavah po Evropi. In če je n. pr. pariški »Salon« na Champ de Marsu to sliko sprejel, in če je gospodična postala vsled nje »associée« ³⁾ »Salona«, potem to že nekaj pomenja! »Poleti« je krasen genre. Poglejte n. pr., kako plastičen je otrok, ki sedi v travi! Remek-delo je njen dražestni damski portret (št. 3.). Na »Likaricah« (št. 2.) občudujemo izredno fino perspektivo in povsem moderni barveni ton. In Strossmayer, čigar podoba visi na dvoranski steni, se je rad dal slikati od naše rojakinje. Kakor v portretih, takisto ima gospodična čarovno roko v genre-slikah (št. 2.) in slikanju pisanobojnih cvetlic. Gospodična Kobilca stoji sedaj v polnem cvetu svoje umetnosti, pa zato pričakujemo izpod njenega čopiča še mnogo in mnogo lepih stvari. Svoj atelier ima v Sarajevu. — Gosp. Ažbė je poslal iz Monakovega sicer samo svojo »Zamorko«, ali ta je pa tudi — njegova! Kako živ je ta sam na sebi grdi obraz. Kako je mojster Ažbė znal upodobiti tisti specifični bronasto-svetli teint! Letos v avgustu sem preživel par lepih ur v družbi gospoda Ažbeta ter njegovega učenca

¹⁾ »Seznam in imenik I. slov. umetniške razstave«. Uredil Fr. Govekar. Izdalo in založilo slov. umetniško društvo. V Ljubljani. 1900. Natisnil Klein & Comp. Cena 40 h.

²⁾ Pogrešamo zlasti g. Alojzija Gangla, ki bi nam bil lahko privoščil n. pr. svojega lepega marmornatega »Prešerna«. Ta kip bi bil sedaj, ko praznujemo stoletni jubilej njegovega rojstva, celo »aktualen«. Tudi »Valvazorja« ter relief »Maria in stellis« bi bili radi videli v »Mestnem domu«. No, svojega »Vodnika« nam pa g. G. le ni mogel skriti!

³⁾ Ko ji je jury poslala diplomo, adresovano je bilo pismo na »Monsieur I. K.« Jury, torej iz razstavljenih slik ni spoznala, da je njih avtor — ženska.

in prijatelja g. Jame tam v izarskih¹⁷ Atenah, v metropoli lepih umetnosti in klasičnega — piva; tam ima naš mojster Ažbé imenitno slikarsko šolo. A na tisto šolo sem bil skoro ljubosumen, ko sem videl v njegovem privatnem atelieru več zanimivih začetih slik, ki jih umetnik ne — utegne dovršiti! Upajmo pa, da nam na II. umetniško razstavo pošlje gotovo tiste stvari, ki jih še krije misterij njegovega atelieru na »Jurjevi« cesti. — Gospod Ferdinand Vesel je portretist in žanrist. V obeh strokah je dovršen. Pedantovski teoretiki sicer pravijo, da so njegovi portreti iz starejše »šole«, no nas to ne briga! Mi, ki znamo le primerjati umetnost z naravo, pravimo, da so njegovi portreti: »Proletarec« (št. 70.), »Vitez« (pravzaprav »Menih«) (št. 62.), »Rimski prelat« (št. 75.) mojstrska dela prve vrste, ki so že tudi na drugih razstavah vzbujala pozornost. Lepe so tudi Veselove pejzaže, ali nad vse mi ugajata dve njegovi poetični genre-sliki: »Usmiljenost« (Usmiljena sestra št. 64.) in pa »Pravljice«, (št. 66.). Kako nas gane ta ranjeni vojak! Dobil je svinec v prsi, in prenesli so ga v vojni lazaret za silo. V polutemi se mu približa ona, usmiljenka s krepčilom. Smili se ji, in roka se ji trese, ko mu nese žlico k ustom, saj je še tako mlad in lep, pa bo moral nemara umreti!... V »Pravljicah« čutimo v tistem polumraku ves čar narodne poezije. »Pa so bile enkrat tri kraljične zaklete v nekem starem gradu« ... pripoveduje starka dekletom i. t. d. Veselovi sliki »Pred poroko« (št. 65.) in pa »Slepe miši« (št. 57.) nam kažeta prizore iz narodnega življenja. Na »Slepih miših« bi kdo nemara želel, da bi bili otroci manj obrnjeni proti gledalcu, a bolj zamišljeni v svojo igro. Tako pa je nekoliko preveč fotografske poze v prizoru. — Matija Jama je nenavadno nadarjen slikar moderne struje. Kdor si je ogledal njegove tri »Obedujoče otroke« (št. 139.), ta jih ne pozabi izlahka. Koliko otroškega humorja leži v tej sliki! Jama slika rad v polni luči. Primeri skico »Na trgu« (št. 140.). A imeniten je tudi njegov prizor »V mraku« (št. 108.), kjer nam pravzaprav samo luč iz okna osvetljuje v temi pogovarjajoče se osebe. Da zna Jama delati tudi fine portrete, dokazal je med drugimi z »Oskrbnikom« (št. 109.) in s tisto črno »Gospodično« (št. 93.), čije živi model sem videl, da omenim to mimogrede, v Ažbetovem atelieru. — Pod št. 12. se muza z zadovoljnim rdečim obrazom »Naš Peter«, ki ga je »portretiral« g. Ivan Grohar. Ko bi Grohar ne bil ničesar drugega imel pokazati, ko tega »Petra« (ki bi bil tudi lahko »Janez« ali »Jaka« . . .), bi morali reči, da umetnik ve, kaj je portret! Na tega »Petra« je Grohar lahko ponosen. No, pa on zna slikati še druge stvari. Prizor s »kmečke

svatbe« (št. 29.) je, četudi morda ne bode vsakomur razumljiv, vse-kakor lepa študija. Tudi »Živio« (št. 170.) je hvale vreden. Ne pozabite, da je slikarjeva »Mamka« (št. 11.) zanimiva, še lepša pa je »Slovenska Mica«, ki se odpravlja »v nedeljo zjutraj« (št. 10.) v cerkev častit »Srce Jezusovo« (št. 14.). Apropos! Na tej religiozni sliki je umetnik fino pogodil slovenske tipe, ki stoje zamaknjeni v Kristusa. »Jezusovo srce« je moral Grohar slikati seveda po cerkvenih predpisih, zato pa to »srce« ni kar nič umetniško. Umetniško bi mogel slikar izraziti »srce« samo v »očeh«, v fiziognomiji kake osebe. — Gospod Mateyž Strnén ima lepo bodočnost pred seboj, če bo tako neumorno napredoval, kakor je srečno začel. Njegov »Grintovec« (št. 76.) je krajina z lepo perspektivo in z naravnimi barvami. Čeden genre je ženska, privezujoča si nogavico med potjo (št. 101.). Njegov chef d'oeuvre pa je »Cesar na konju« (št. 100.). Očitajo mu sicer, da bi bil jezdec lahko elastičnejši. Mogoče. No, kaj pa ta plemeniti arabec — ali ni to pravi cesarski konj? Morebiti si je Strnén vzela za vzor Ajdukiewiczza, ki riše take krasne konje. — Gosp. ces. sv. J. Franké ne potrebuje več našega priznanja, ker ga je kritika že zdavnaj pripoznala za imenitnega portretista. Njegovi razstavljeni portreti kažejo mojstrsko izurjenost in fineso. — Gosp. Anton Gvaiz dela premišljeno. V risanju in v slikarski tehniki je izurjen. On je dozorel umetnik, čeprav ne lovi efektov in si ne domišlja, da naredi revolucijo v modernem slikarstvu. Njegova muza je mirna. Poglejte njegove krasne »Jablane« (št. 21.) ali dražestni »Motiv iz Kolezije« (št. 20.). Gvaiz ima bistre oči za poezijo cvetlic kakor njegova tovarišica, gospodična Kobilca. G. Gvaiz zna slikati tudi portrete in zimske krajine. — Madone slikati tako, da bi ne bile šablonske, ni lahko. In »Marija z Jezusom« (št. 15.), ki jo je ustvaril gospod Oton Rudolf, ni šablonska. Nekaj izvirnega, realistnega, pristno človeškega in ženskega je na tej njegovi Mariji. Jako nežni sta pastelni otroški glavici (št. 16.). Mnogo uspeha, g. Rudolf! — Gospod Grilc je znan slikar. Iz tihožitja pa (št. 17.), ki ga je razstavil, si gledalec ne more dovolj predstaviti njegove zmožnosti. On slika namreč posebno portrete, oljnate in pastelne. To je njegova specialiteta. — Gospod J. Germ je zastopan samo s par stvarmi. Zakaj ni poslal sedaj svojih najboljših portretov, ne vemo. Na svoji razstavi je imel pred par leti več lepih portretov in lepih žanrov. Sicer pa se je takrat itak več pisalo o nekaterih njegovih umotvorih. — Najmodernejši med modernimi impresionisti hoče biti gospod Rikard Jakopič. On ima močne oči za misterije barv in svetlobe. V njegovi glavi vse vre velikih načrtov in smelih

kompozicij. Dosedaj še tava semintja in ne ve, kje bi zagrabil pravo snov; njegove študije so še, kakor sam pravi, eksperimenti. Par krajin njegovih priča, da ima fin čut za poezijo prirode (št. 40., 42., 46., 47. i. t. d.). Zelo se trudi, da bi fiksiral tisti čar, ki ga razliva zahajajoče ali vzhajajoče solnce črez pokrajino. Vpraša se seveda, če more ena sama umetnost objeti vso prirodno poezijo. Ali ni treba za to več umetnosti? Mislim, da, česar ne more izraziti slikar, to nam povesta lirik in glasbenik. Ali ne? Kako zna g. Jakopič z barvami ravnati, pričajo zlasti: »Portret« (št. 50.), »V kopel« (št. 39.) in pa njegov »Veslač« (št. 95.), ki je seveda samo atelijska-študija, ker drugače bi moral sedeti veslač na kaki deski, ne na stolu. Jakopič je razstavil več študij, aktov in načrtov nego pravih dovršenih slik. Vprašalo bi se lahko, če spadajo take prvotne, ležerno na platno nametane ideje — kakor n. pr. tisti »Počitek« (št. 49.) sploh na razstavo. Zanimivo je gotovo gledati, kako je vzknila misel, kako se je razvijala in dobivala konkretne oblike. Toda mislim, da bi marsikateri gledalec take študije gledal rajši v kakem atelieru, nego pa na razstavi, kjer se razstavljajo navadno le dozoreli umotvori. Saj je zanimivo tudi za literarnega historika, kako je nastala iz prvotnih načrtov kaka pesem, novela, kako je narastel pisatelju pod peresom roman. Zanimivo je vedeti, kako se porodi dramatik drama, kako raste iz načrtanih prizorov celo dejanje. Zanimivo bi bilo tudi izvedeti, kako je ustvaril glasbenik iz raznih motivov celo simfonijo ali ognjevito himno . . . Ali pesniki, novelisti, dramatiki in komponisti vendarle ne objavljajo takih svojih načrtov, še manj pa jih prodajajo. Pripoznavam pa, da se da o razstavi slikarskih študij diskutirati. — Gospod P. Žmitek, ki je razstavil par jako vestno dovršenih stvari (št. 27., 9., 111.), je v dobri šoli tam gori v Peterburgu pod vodstvom slavnega Rjepina. Rusi so realisti, pa tudi nežno čuteči liriki. Želimo mu uspešnega napredka! — Fin risar je brez dvoma gospod Iv. Vavpotič, ki študira v Parizu. Njegove razstavljene razglednice po motivih Prešernovih poezij so nekaj izredno lepega in izvirnega. Utegne se razviti v dobrega ilustratorja. — Perorisbe gospoda Ivana Trinka kažejo talentiranega samouka. — Gospoda Horvat in Koželj kažeta lep talent, ki se jima brez dvoma razvije do prave umetniške višine. —

Kakor pa smo začeli z damami, tako naj tudi končamo z njimi slikarski oddelek! Gospa A. Šantel je znana in priznana izurjena portretistka. Njeni portreti se jako čislajo. Kako nežen je pastelni portret št. 56.! Njena hči gdčna. Henrika Š. kaže že sedaj izreden

talent za slikarstvo. Želimo ji, da se razvije popolnoma, sebi, ženstvu in narodu na čast. Genre »Ko sem bila še v tvojih letih« (št. 89.) je poetičen. — Gospa J. Veselova ima brez dvoma lep dar, a je to pot premalo razstavila, da bi mogli več govoriti o njej. — Zanimivo je, da se je slovenskim našim umetnicam in umetnikom pridružila tudi kneginja M. Wrede s par prav finimi portreti. Zlasti njena »Nuna« (št. 191.) je imenitno delo . . .

*

Skulpturo zastopajo: Bernekar, Cesar, Grošelj, Pogačnik, Progar, Repič, Zajc, Zalar in Žnidar, arhitekturo in ornamentiko pa Jager in Mís.

Plastike je razmeroma manj nego slik; vobče tudi razstavljeni predmeti ne stojé vsi na isti umetniški višini kakor slike. Z veseljem in ponosom pa mora priznati vsak obiskovalec razstave, da imamo tudi Slovenci svojo plastiko.

Gospod Ivan Zajc je umetnik, kolikor ga je. Ima živahno fantazijo in srečno roko v kompoziciji. Čeprav je še mlad, je vendar že ustvaril obilo, zlasti religioznih del, ki mu delajo vso čast. Vrhunca pa seveda še ni dosegel. Treba bo še resnih študij in velikega truda! »Zvon« je imel že priliko, da je poročal o njegovih umotvorih. Pogledajte razstavljená »Adama in Evo« (št. 190.)! Ne vemo, koga bi bolj občudovali, njega ali njo. Živa sta oba. Kako divna je ta Eval! Pa Zajc nam ni pokazal samo lepih teles, ampak izrazil je v fiziognomiji ves strah, vso žalost in ves obup zaradi — izgubljenega raja. Ta mavec oživlja duša. Adam strmi nem pred sebe, obupan je, a vendar stoji moški pokoncu! Najdražje, kar mu je Bog dal, objema z desnico; levica mu pada brez moči ob ledju. Divna Eva pa se prav po žensko oklepa svojega zaščitnika. Težko se loči gledalec od tega para, in samo škoda je, da ni vlit v bron! Fino delo je reliefni portret mladega človeka (št. 146.), izvirno delo je osnutek za Prešernov spomenik (št. 127.), ki pa še ni definitiven. Zajc ga bo še pre naredil, kakor mi je pravil. — Jako nadarjen je g. Alojzij Repič. To potrjujejo njegovi kipi, zlasti tista dva dorasla borilca (št. 83.). Stavila sta, kdo vrže drugega ob tla. Borba je bila ljuta. Vse kite in mišice so napete, in v obrazih se vidi napor. Tudi to bi se moralo vlit v bron in postaviti v kak park. Borbo predstavljata tudi dečka-paglavca (št. 106.). Repič utegne postati upodabljevatelj borbe in dramatičnih prizorov. »Slepec siromak« (št. 103.) predstavlja tragičen slučaj in je izredno srečno modeliran. Najlepše razstavljeno delo njegovo pa

sta gotovo njegova »Adam in Eva« po grehu (št. 31.). Skupina je zares umetniško sestavljena in dela umetniku vso čast. V novejšem času se peča Repič tudi s portreti. — Priznan kipar, zlasti za verske snovi je gospod Al. Progar, čigar »Prešeren« (št. 147.) je sicer konvencionalen, a kaže veliko rutino v modelovanju. Gosp. Progar ima svoj atelier v Celovcu in je leto in dan preobložen z delom. — S cerkvenim podobarstvom se peča tudi mozirski kipar, gospod Ivan Cesar, prava umetniška duša. Njegov »Kristus na križu« (št. 24.) bi sicer bolj sodil na kako umetniško-obrtno razstavo, a zato je občudovanja vredno njegovo »Zagrinjalo« v javorjevem lesu (št. 25.), ki dokazuje nenavaden talent. Tudi njegov polihromirani relief »Mladost« (št. 26.) je vse hvale vreden. — Jako zanimive reči je razstavil gospod B. Pogačnik. Njegove vaze so za nas nekaj novega. Šegava stvar je vaza (št. 167.), na kateri Faun lovi nimfo. — Gospoda J. Grošelj in Jakob Žnidar sta nadarjena cerkvena kiparja. Zanimiv je n. pr. Žnidarjev »Sv. Mihael« iz lesa (št. 35.). G. J. Zalar se nam predstavlja z jako dramatičnim majhnim kipcem. Da ima umetniški čut, je pokazal s tem, da si je izbral hvaležno snov iz Sienkiewiczevega romana »Quo vadis?« Urso reši mlado kristjanko Ligijo, ki je obsojena na smrt, naga privezana divjemu biku na hrbet. — Nadarjen kipar je mladi Fr. Bernekar,¹⁾ gojenec dunajske akademije, doma s Pohorja. Njegova dva portreta iz mavca pričata, da imamo še marsikaj lepega pričakovati od njega. — Gospod arhitekt Jager, ki se je pri nas prvi začel potegovati za slovanski narodni slog v arhitekturi²⁾ — prim. »Narodno kavarno« v Ljubljani! — je razstavil par dekoracijskih risb, gospod prof. Mís, znani veščak v cerkveni ornamentiki, pa skupino na dotično stroko se nanašajočih načrtov . . .

Iz površnega mojega poročila že razvidijo čitatelji, da je bila razstava relativno bogata in v vsakem oziru zanimiva. Zato je bila pa tudi — sicer za naše razmere nepričakovano! — dobro obiskovana. Iz Trsta so bili prišli Primorci dne 7., iz Celja Štajerci 21. oktobra s posebnim vlakom na razstavo.

Ponavljam, da se morajo take umetniške razstave poslej, v novem stoletju, redno vršiti.

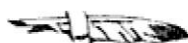
Na ta način stopi v naše precej filistrozno javno življenje nov element, idealni umetniški element, ki bode blagodejno vplival

¹⁾ Če se lepo razvije ta mož, bo imel pri tem ne malo zaslugo g. dr. P. Turner, ki se je velikodušno zavzel zanj . . .

²⁾ Pred par leti je objavil v »Slov. Narodu« par zanimivih feljtonov o slovanskem slogu in delal propagando zanj.

na ves naš kulturni razvoj. Umetnost bode nekak žlahtni kvas, ki bode poboljšaval in polepšaval okus našega socialnega milieuja. Mišljenje našega občinstva dobi novo smer in nov, višji objekt; marsikdo uvidi, da je pogovorom umetnost boljši tema, nego pa krok, šport in pa madež na suknji — našega soseda . . .

Kar bi bilo jako potrebno, je to, da bi se ustanovila v Ljubljani posebna galerija za upodablajoče umetnosti (slike, kipe i. t. d.). Temelj taki galeriji se je sicer že položil v deželnem muzeju »Rudolfinu«, ali želeti je, da bi imele upodablajoče umetnosti svoje primerne prostore. Mecén, ki bi nakupil najlepše umotvore prve slov. umetniške razstave za narodno galerijo slik in skulptur, bi si zaslužil slave pri vseh izobraženih, napredno mislečih Slovencih. Kje je ta mecen z veliko mošnjo in velikim srcem? —

A. M. Slomšek.

K stoletnici njegovega rojstva.

Spisal A. Aškerc.

ami jubileji! . . .

Če se voziš po železni cesti proti četrti postaji od Celja, Ponikvi, zagledaš na desni strani nevisok grič, to je Slom, na čigar podnožju stoji lepa zidana kmečka hiša »pri Slomšekovih«, kjer se je bil dne 26. novembra l. 1800. porodil jeden največjih sinov našega naroda, škof Anton Martin Slomšek.

Ni ga popularnejšega imena med štajerskimi Slovenci; v najskritejši gorski vasi izgovarja ti Slomšekovo ime vsak kmet kakor ime kakega svetnika.

No Slomšek je seveda Vseslovenec. Njegovo ime čislajo povsod, koder se govori slovenski jezik.

Vse, kar je bilo človeških slabosti na njem, vse njegove zmote in hibe je zbrisal begoči čas, in pred nami stoji slovenski svetnik, narodni heroj Slomšek.

Tako idealizuje človeka veliki umetnik — čas.

Namen temu članku na skopo odmerjenih straneh naše smotre ni in ne more biti, da bi opisavali vse Slomšekovo življenje v vseh njegovih podrobnostih. To nalogo izvrši »Družba sv. Mohorja«, ki